Масса а мехкашкара пролетареш, цхьагIкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союзан Коммунистически партин Нохч-ГIалгIайн обкоман, Нохч-ГIалгIайн АССР Лакхехьарчу Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 31 (4324). ● ШОАТТА, 14 МАРТ 1970 шу. ● МАХ 2 КЕП.

БІАЬСТИ ЯЬННАЙ

Бlаьсти йоалаш латтчита гуш да масса а хlаманга хьежача: бlайхача малхо дикагlа дlохьуу лаьтта, хьунашкен лоимашкен мара ца дусаш лешад лоа, чlоагlа гlа хьахоз кхашкара моторий тата. Массанхьа а чlоагlа хьикир айдена ба юртаншкара къахьегамхой. В. И. Ленин вах 100 шу дузача денна сийленца какъбаха кийчлуш ба уж.

Укх пятилетка чакхйоалача шера юрта боахама къахьегамхошта хьалхаш латтараш доккхийн бехктоккамен декхараш да. Уж белгалдаьд КПСС ЦК декабрьски (1969 ш.) Пленумо, Кхоалагlча Ерригсоюзни колхозхой съездо. Уж документаш дуцаш юртахарча коммунисташа, колхозхоша, совхозий белхлоша, кlоаргга дийлла йир шоай боахамий гlулакхий, торонаш гучаьхар, керда декхараш тlайдар, юрта боахама продукташ йоахилга алсамдаккхара де деза гlулакхаш белгалдаьхар.

Цу тайппара, хьатlакхьчай хlанз кхаш леладерий аахаре эгаре бехктоккамегlа йола ха. Хlара ди, хlара сахьат лоархlаме да хlама дlайийна хlамаш хьувкьара. Хlанз тилийта йиш сахьти дувцилга йоашаш чlоагlа lаткъа тарлу хьувкъама. Бlаьстан чико дийдаьча кхашка аракьиний тракторашт. Тlоадал дlакъоалаш, дlадуэргдолча фуна лаьтта кийчдеш ба механизатораш. Денгара денга дукхагlа хул кхашка сеялкош. Грозненски, Гудермесски, Шелковской, Наттеречни, Наурски, иштта кхыча районашка дlадуа хлат, кен, горох, кхыйола хьалхе юа культураш. Наьсарен районе сихбенна коартола фу кийчдеш ба. Паршнашка рассада кхедеш боахк бахьдараш леладераш, хlаьта сомий бешаманка гаьнаш йолаш, хий дуллаш, дохьажа, химикатаца обработка е кийчлуш ба. Шерра хlадолаьдаьд балхаш комсаш лелевраш я. Цар хьайовст комсаш, уж хаттеха, йоl, кхы балхаш ду. Лоапца аьтча, массанахьа шерра доладуш латт бlаьстан балхаш.

Кхай а почий а хlара гектара беркат совдаккха даге ба вай республике лаьтта лелаерчи. Хlанзалехьа цар дукха къахьийгад цу гlулакха. Гурахь дийнича кхета подкормка яьй, бlаьстий хlамаш дlахаргйолча лаьттацна органически удобренеш ехкай, дукха тайсай минеральни удобренеш я. Дукхагlа долча боахамашка соахкарчча дикагlа да укх шера дlадуврголча фу. Бlаьстан балхашта эшаргйола ерригга техника кийчъяь йоалаш латт.

Производства эффективность лакхъяра я хlара гектара хьувкъам лакхбаре я иша материально - техническа база йолаш я вай боахамашка. Вай йиш я ерригача республикие юкъера лаьрхlача хlара гектара тlара 23 центнерал кlезигагlа доаваш хлат чуда. Иштта да юрта боахаме хьалха таттарий республикански совещане тlайийна социалистически декхараш я. Из да вай укх шера хlара гектара тlара соаххарчул 10 центнер чуккагlа хлат чуда деза яхилга — дlадахача шера хlара гектара тlара 12,9 центнер хлат чудера республика.

Республике кlезига да кlанз гектара тlара 22—23 центнер хлат чудахьаш дола боахамаш — соахк дерригаш а 6—7 мара бацар уж. Царна юкъе я Шелковской районера «Путь к коммунизму» яха, Гудермесски районера «Кавказ» яха, Сунженски районера «Победа» яха колхозаш, Урус-Мартана районера Мичурина цlерагlара совхоз, кхыдола боахамаш. Хlаьта дарна гаьпа доашаш дадача Наьсарен района боахамашка хлата хьувкъам гетара лоха ба, лаьтташ цар сунженийчарел дукха дикагlа йолашехьа я. Цхьатарра климатически хьелаш долча боахамашка хьувкъам цхьанахьа лохен вокхазахьа лакхен хулга цаггахь мара ца хулаш хlама дар. Тlехьаюсаш йола колхозаш совхозаш хьалха латтарашта тlехьакхее тоарг хилча дукха а дукхагlа хургахар вай чудахьа хлат, шекара сиеила, гидуарташ, коартолаш, баьцдараш, кхыдараш. Цу гlуланха чlоагlа уйла я деххарийла я КПСС райкомаша, райисполкомаша.

Лаьтта лелаера культура лакхъярах дола хабариш сада я сийта, цу дакъе хоадамболлаш йола мероприятеш чакхъяча еза массанахьа я. Вай колхозашкен совхозашкен балхаш деш болча специалистий декхар да хlара участкашка уттта а еш дикагlа йола, хьалха латта агротехнически приемаш чакхъяхар, машинех боккъонна пайда эцилга lалашдар. Де дезар да производства товарга дlахахийтала хlара сомо юхалуп дукхагlа хургдола гlулакх. аlашlехьдаккхар.

Кlезига ца йисай кертора бlаьстан балхаш дlадоладала. Цулугьа чlоагlа лоархlаме да укх денношка колхозийн совхозийн производствени подразделеней культурийн специалистий кхи тlехьа а ца доллийташ бlаьстан кийчо йоа гlулакх мишта латт, тога балхаш дертгlа дlадахьара мел эшар дьаьйй, лакхе дисар фу хьежар. Юбилейни шерарча хьувкъамашки боккъонна дард болларя кыч лоархlамегlа долаш гlулакх дап чlаиз кхаш леладерчина де дезаш. Цудухьа кхетамца, пачхаьлкхенна пайденегlа долча тайпара чакхдаккха деза из. Хlара лаьтта лелаечо, механизатора кхетала деза бlаьсти культураш дlаера кампании дертгlа чакхьаккхар халкъа боахама керттерча декхарех цаl килара юрта боахамча производство дlахо дегlайоалелга я, пачхаьлкхен планаш тlанйина социалистически декхараш кхоачашделга а из кхоачашдарех тийша хилар я.

1968 шера ше КПСС ЦК октябрьски Пленуме къамаьл деш Л. И. Брежнева аьлар: «Вай юрта боахам дегlабоалабара планаш реальни хилара лара дукхьал вай материальни торонаш лакха хиларах, мехка экономикан lалматехнически прогрессех боарам лакха хиларах лаьтта lац. Дуккхача дакъа из латт вай парте а цун ерригача отрядаша а пиха юкъе бу организаторски а политически а болх дика аlаштlехьбаьккха хиларах». Из кхетадеш а иха юкъе бу болх шоай кертторча декхарех цаl лоархlаш а хила еза партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш.

Лаьтта лелаерашта йола эшаме я кхашкара бlаьстан балхаш Уж дерригаш я дика. лоацача хана, лакхача агротехнически боараме чакхдоаха ца эшамен лаьцарг да вай. Цудухьа берригна цин тlабахийта сарцагlдовла деза вай бlаьстан балхаш чакхдахара.

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕ АКТИВА СОБРАНИ

Селхан КПСС обкома политически просвещене ЦlагIа хилар областной партийни организаце активна собрани.

«Массанега дешийтара закон кхоачашдарахи, хlаьта иштта массане юкъера образовани яккхарца дувзаденна областной партийни организацена хьалхашна латтача декхарехи» доклад йир КПСС обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина.

Прениех къамаьлаш чир: республики просвещене министра ноц. Умарова, Грознерча № 20 йолча школа директора нов. Ларионовас, КПСС горкома секретара нов. Зоова, Грознерча № 3 йолча школа хьехархоче нов Агадмановас, Нохч-ГIалгIайн АССР Министрий Совета председатела заместитела нов. Виднгавас, Наурски районерча «Наурский» яхача совхоза директора нов. Закутинас, Сунженски райисполкома председатела нов. Плющ, Шелковски районо заведующе нов. Таривас, ВЛКСМ обкома секретара нов. Махмудханаьева, республиканск военкомата белхлоча нов. Стральцова.

Лийнача хеттах шерра резолюци тlайийцар актива собране.

Актива собрание балхах йола отчет кепатадаргья тlайоагlача номер тlа.

ЗВЕНЬЕВОЙШ ДАГАБУВЛ

ЮБИЛЕЙНИ ШЕРА— ЛАКХА ХЬУВКЪАМ

Массеха шу да республика кхаш леладераш дика воказ волча ИТАЗОВ БЕРСА «Экажевский» совхозе хьажкlаш кхеш. Болх дика барех «Къахьегама Цlеча байракх» орден енна цунна. Нохч-ГIалгIайн АССР Лакхехьарча Совета депутаталла хержав.

Совхе Берса хlара гектара тlара 30 центнер фуалъехха хьажкlаш чуера. Юбилейни шера хий ца деххача лаьттан хlара гектара тlа 50 центнер кхее лерхl цо. Тано дуйи ахархочун бехктоккамаш, хан оаха кепа толача корреспонденци тlа цо дуьц ахархочун бехктоккамех, лаьттан беркат совдаккхарех, шийна боаз бола звеньевойш юбилейни шера лакха хьувкъам балха тlайнек.

Из корреспонденци кепа а тоаш тахан дlайолаш «Сердало» тlа «ЗВЕНЬЕВОЙШ ДАГАБУВЛ» яха керда рубрика. Хьажкlаш, сесала, коартолаш, кхыйола культураш лелаеча звеной хулгалхой юбилейни шерарча шоай планех тхога ийдар дех оаха.

МАЛХ камаьршагlа кулаш латт. Кlаьдагlа, жовцегlа ба ара хьекха мул. Малхий сана ира бухьигаш лаьттан кlалхара хьалчъоладаьа баьцаша. Лаьтта сомадаьнная. Цунна а се тахан ерригга уйла.

Иштта хул хlара шера гота ца гарга гlертача. Хlаьта эр бlаьсти къаьстта лоархlам болаш я, хlана аьлча юбилейни шера а пятилетка тlехьарча шера а бlаьсти я ер. Дукхача даьке хlаьз кхашка аlадоладергдолча балхех тийша ба юбилейни хьувкъам. Хlаьта В. И. Ленин вах бlаь шу дизар дикагlча тайпара белгалдаккхар тlанйна декхар лиза кхоачашделга хилар кхета а бен дlадахача шерашкаругл дикка гlех хилийта лерхl аз укх шера звеной кхашкара чуйза беркат.

Дика да тха районе боахамкара, лаьтташ. Шоашта довгlаш доле гlулакх дича дика хьувкъам ухаза аlайийна хlамаш. Дlадахача шера тха звеное 95 гектарах гlара 39 центнер фуалъехха хьажкlаш чуера. Кlезига хьалал районе из хьувкъам застабеш. Сога хантача сл... кхал де кlаmа дап из. хlана аьлча дlадахача шерашка цу лаьттан хlара гектара тlара 50 центнерал совгlа хьажкlаш чукхеха сай аьттув бийнадаь. Хlаьта цхьайолча участкашкара томараш тlехьа лаьрхlача бlаь центнерал совгlа уж чуцаш моттиган а, вийсайн.

Дlадахача шера естерлинга кха хьажкlаш айса дlаюзав уж дика хьувкъаргйний — тешаш йийна гlехь йоарар со. Уж тха районе дlее болаш кхыа — шин шу мара дацар. Хlаьта кlезига хьувкъам луш я кхаш юваш а, ер. Цу тlа уж кхера технологи йоашар. Технологически карта-м дар сога хlаьта а деза тайп — тайпара балхаш царга дlабахийта безаш мара кхн хlама мичча цу тlа. Из иштта дале а безам ца элкхаш царна сай миз дlакхоачача тайпара гlулакх даш хилар со. Уж хьажкlаш боча, цхьа шийн тайпара кlийлаш йоладаь царех ча, культиватор аlахьоккхийтача уж loюаш, кагту кхаш дуьцар цхьабараша. Цох се шекуханлаь хьажкlаш хиннача цхьан шlегалга тlа пиха е шоазгда тlехьа моакха баьккхар аз. ураlехь пхорегlен культиваци йир. Из деш лаьтта lойийша хиннарг хьажкlаш шолладгlа дийнахь хьалийсьелар. Тlаххха деррига кхай гlа из болх дlаболабир аз. Технологически карта тlа белгалдаь хинна целаица ду оасар ца дем дитар. Цунга дlадахийта лаьрхlа яхча а совхоза кассе ласар (хlара центнерга аз дlабахийта мах 1 сом 86 кепиг хилар планах лаьрхlар 3 соми 50 кепиги долча). Болх хьабечуях тийша дукха болга хьахьоккхара, цул творчески къахьегамо лераш ютилга белгалдара дуви из из укхаза. Хlаьта кхашка болх хьабеча хане ахархо санна шийгара инициатива гойта йиш йолаш нигаьна сег хургваш. Хlаьта ер юбилейни шу цlаккха ца хиннача тайпара ния, хьинар, уйла гlаахийта къахьега дезаш ма дий.

100 гектара тlа хьажкlаш аlаеза укх бlаьсти. Царех хlаранe гlара 50 центнер фуалъехха хьажкlаш чуя деккар тlаиц аз хlанз. Тlалхагlа лаьрхlар 10 центнер дохагlа хиннадале а. Хlанзалца селларча лаьтта цу тайпара лакха хьувкъам айса кхеба беце а укх юбилейни шера сай хьажкlаш дика хьувкъаргийларах дог тийша ла со.

Укх шера звеноа хьакъосталаьча лаьтта хlара гектара тlа 2,5 центнер минеральни удобренеш товсаргья, тоъал кхо хиллад. Хьажкlий кхайна де деза деррига гlулакх хиннехьа дерга.

Бакъда цхьа хlама да укхаза белгалде дезаш. Соахх гурахь кхаьза йиса участок я хlайа согара ер. Из иштта хургдацар, нагахь санна гурвахье денз звеношта лаьтташ дlахьожадаь даларе. Звеноша малагlа лаьтта кхоачаргна хьажар сона бlаьсти гарга кхаччаьца. Из гlулакх боккъалдахье лаххха лезаш хет сона. Кlара шера дувна а дувц из. бакъда цхьаь хьакъ тlа довлаш-м дац из гlулакх. Хьувкъам чуйнача дийнахь денз вай лаьтта повеша цунна эшар деш хила веза звеньевой. Кхычахаш а иила шег цу тайпара дар.

Хlаьта а ахаза дисарех цу лаьтта хинна чаш дика lунал терна юхаметтаоттабе хьожаргва со. Сай «Беларусь» а дуица тlехьюза техникен дика нийсъяьй Дlаювргйолча «Вир-42» яхача хьажкlий фу долаш да. Уж хьажкlаш аз хьалха кхевь а са гешам бенна а я.

Оасара ха а хьажкlаш лелаерашта эгара бехктоккамегlа ер. Уж деноа да лаьтта де фу сагва, хьувкъам мишта хургба хьалайтараш. Оасарга кlеззига а са долийтача юхаметтаоттадергдоаца зе хул.

Дагардалах сона. Цхьан шера сай кхай цхьан дакъе культиваци а не шоллагlа дакъа алла а алийта цхьа гlулакх нийсденна бригадирагара мукъа ди а дийха са вака. Сона хетар цу юкъах фу хуецалургда, аьнна. Бакъда сона веча геттара гlетта хьажкlаш къайлаяхе а гlерташ дар оасар. Сихха дlатоханенна оасар дир. Бакъда, цу деко ший лераш-м йтар. Гурахь цу цхьаькъ гlара чубена хьувкъам дикка кlезигагlа бар. Иштта зе ду оасар, кхыдола гlулакх ца деш деькхача сахьато, дено. Из гlулакх къаьстта дага даша лаьрхlах из укх шера.

Айса сай дош кхоачашдергхилара тиш со. Хlаьта «хьай ворда» хьалтlаяьлча кхычарна сагота ца хулаш оамал мича йоал советски шегах.

ТХА СОВХОЗЕ соахк юкъера лаьрхlача кlара гектара тlара 11 центнер мара елаинар фуалъехха хьажкlаш. Из хет ца цифра хьое. Нагахьа санна ерригача совхозе са звено санна хьувкъам кхебаьбаларе тхоай 900 гектара тlара 38.100 центнер хьажкlаш чуцургьир оаха, кlаьта ченарам 9.900 центнер мара иц. Хьажал мел беркат дигад оаха лаьтташ тlара кха ца хаш. Хlаьта из шо миссел шийна тал кlийсгlоаважа, чоa ар миссел опыт йоацаш дукха вах: бац тха совхоза механизатораште юкъе. Цха Алборгаиев Артагlа ший лоачхоша - звеньевойшаччул шоаза лакхагlа хьувкъам кхабу хlара шера. Хlаьта кхычарначча совгlа совхозо цунна деш новкъостал е я хьахам а бац. Хьалаш лаьтташ, кхмарчаш цеlрдаш де цар. Тlеккха фуд бахьан? Дукхьал тха цхьаь совхозе цинна lак иза-м. Шоай баьа йиш йолчех из пайда хул йола гектараш дукха а тха совхоза санна кийча боахамашкен районашкен а. Сона чlоагlа хоара вай республика районашкарча лаьттах бизан пайда кхбе lоцача нахаца дагаваьла, уж бахьанаш дувца, хlаране шийна ховре, lомадаьр, керда-гучадахьнар дlа-хьа вадр. Из дага долаш язъю аз ер статья я. Къаьст-къаьстача ахархоша лакха толамаш даьха дlадахийта йиш йолаш дац ер-шу. Кхы деле а дукхагlбарий хьйкхамаш лакха хила деза.

Цхьа хlама да тха балха чlоагlа lаткъаш. Из да бlаьсти аlамагlьехка звеноаш гуйранга кхаччалехьа йохилга. Вуь — ялх сагкиннача звеноца юххера я звеньевой ше мара ца вусаш дукха моттигаш нийслу тха совхозе. Хlаьта нах, техника къастарах гектараш, тlанйца декхараш хувца мича лу. Иштта шийна мога lунал я деш аlагlерташ гуйранга дlакхоач звеньевой, аьнье — кхенне бе боагlа болх ше кхоачашбе я гlерташ. Из аlаштlехьдалаш. Цу гlулакха къаьстта теркам тlабахийта беза аьнна хет сона укх шера. Сога сайга хаттта тарлу хьа звеное 100 гектар мара хlана леланц, аьнна. Иштта цхьаьнисса ва-ка со а. Сай трактор, нух, макха, культиватор, кхыйола инвентарь я са цу бlаь гектара лаьрхlа.

Дукха ха йоацаш газета тlа дар Малгlабикерча «Кавказ» яхача колхозера механизаторещ аlалла уж звенош эшаш йий-хьоrl, яхаш цехбуалаш ба, аьнна. Кхычар дага фуд хац сона, Сога хьаттача яц. Бакъда, хlана санна къахета тlа мара йолаш уж хуле-м япаш а яц. Уж аlаштагlйоккхара гlулакх дикка эргаданкха дезаш да аьнна хет сона. Цо новкъостал дергда вай лерхlача тайпара лаьттана ху гlулакх товде. Тlаккха цох тийша ма дий кхашкара вай чудахьа беркат я.

Аттa хургlаш вай цo лелкача лаьтташка 50 центнер хьажкlаш кхее. Хlаьта а аз сай дош дохоргдаь. Сайца яхье бала тlаьхьа вахоай района «Назрановский» совхозера Мальсагов Османа Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза звеньевой нов. Гораненкон. Цар шоай дош аlарга сатуйсаш ве со.

Б. ИТАЗОВ.
Наьсарерча «Экажевский» совхоза звеньевой.

Кхомбар—хIаране деккхар

КОММУНИСТИЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМА КОЛЛЕКТИВА ТОРОНАШ

Нохч-ГIалгIайчен промышленни предприятешка бригадашка, цехашка чакхъювл «Халкъа боахаме производства резервех пайда дикагlа эцаре экономе режим чlоагlъярех хьалхехьара» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо дувцаш йола болхлой собранеш.

Цу лоархlам болча документа тlа дуваш дешаш дег тlара къоабалду республика промышленноста къахьегамхоша. Цар гучайоах производство резерваш, кхоачамбоацараш дlадахара наькъаш белгалду. Цу тайпара собрани хилар укх деношка Грозненски локомотивни депо. Цох йола материал тахан кепатох газета тlа.

Халкъа боахме производства резервех пайда дикагlа эцаран экономе режим чlоагlъяран яхь лелачa хана къаьстта боккхача лоархlаме я цу гlулакха хьалха латтача предприятеша lоаль опыт.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо тlа белгалдоах Череповецки металлургий толамаш.

Письмо зийначул тlехьагlа, цу опытах пайда а эцаш тlагlертта из кхоачаще йоленний коммунистически къахьегама коллектив — Грозненски вагонни депо. Масала, укх деношка, болх чакхбаьккхачул тlехьагlа хиннача болхлой собране гулбелар 250 саг. Собрани ше хьеллаш, месткома председатели нов. Елфимова хьехкхайкадир, цига дувцаргдола дош:

«Халкъа боахаме производства резервех пайда дикагlа эцарех экономе режим чlоагlъярех хьалхехьара» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо дувцари цу гlулакха чакхйоаhаргйола мероприятеш тlаэцаш.

Цу хьакъехьа хоам беш къамаьл дир депо начальника нов. Б. М. Мишина».

Письмо чулоацам гулбелларашта дlа а бовзийта, предприятешка кугалхочо дийцар депора гlулакхаш малагlча хьал тlа да, зеаш деши гlулакх доашаш дукха ахча дlаухаш дола балха тlара кхоачамбоацарам. Масала, воалло дир бальан долаш 37 эзар сом зе хиннад депона дlадахача 1969 шера. Хlаьта из ца хила е йиш йолаш дар.

Сендухьа хул вайна зенаш — ханал тlех болх беш сахьаташ дахарах, оборудованех пайда нийса ца эцарах. Къаьст-къаьстача цехашка сов дукха йоаю lы, электроэнерги, доал доацаш дlаухийт метала, материалаш, кхыйола хlамаш.

Письмохи депо начальника хьача докладахи пренеш йолча хана къамаьл дир гlоина йолча цехерча мастера нов. Сотникова. Цо йоах, письмо тlара бlаргагу, вай хlана а болх во беш хилар. Оатхалаш кийчача хана уж хьокхаш дукха метал дlахьест вай, иньайола гатхалаш, масала, фракционни болташ, фенташ, кхыйола кегий оатхалаш гишача аьшкаца дlакхуьс. Цхьабола болхлой деккъийга ханал хьалха ух хlама дея а цlаболхаш я. Уж деррига хlамаш вай ха зехьа йоаеш а вайна доккхий зенаш деш а да. Цхьа бакъда, лайча па хилийта йиш йолаш а да. Балха тlера боашча цу новкъосташа кхетадергда, аьнна хет сона, шоаш леладер аlаштlехьдоаликлен шоаш доадеча цу сахьата коллективана пайдана а долаш шоаш дукха хlама дулургдолгех. Тишача аьшкаша дlаюхус вай дукха дитъя гlоа рилташ, хlаьта царех цистернашта хьалтlаувзача аьшка ломмена пхорегlа детта «кlоргаш» де мергдар. Кузнечни цехе болх беш штамповщица а вай цунна хьабе тоъал болх хилац. Бурув хьувзадеча станока тlа болх бе ховрглоаш шоллагlа професси lомаергья вай цунна. лакха разряд йола токарь цо билха тlерашохаргвоалаш. Нов. Сотникова йоах, письмо лег тlара къоабалду из, резервех пайда эцара гlулакха геттера нийса лоастам лу цо. хlаьта уж вай шортта йолаш я. Нагахь санна царех вай бизза пайда а эце, чакхьаха лаьрхlа мероприятеш кхоачам я йой, пачхаьлкхенна дукха рузкъа кхоадерга вай.

Дlахо къамаьл даьча механика вов. Меркулова аьлар, вай коллективе дертгlа доал даш оборудованена, хlаьта из балхаш долаш безача маьха оборудовани станокаш болх а ца беш латташ хул. Электроэнерги каст-каста совнагlа дlаухийт вай, къаьстта а цистернай хинка — lанарца юлача хана, буцкашка латтача детзапинйин моторашца гlулакх доацаш лаьсса кхеташ ди-бийсаш доах, сварка еш йола аппараташ а иштта ца эшашехьа я болх бийташ хул каст-каста. Сона хетачох, рузкъа дахийта доагlачул тlех дlа ца аьхийтаран совгlа кхоле а йиш хургвир, нагахь санна билха тlа хlара (гьалло шай цlагlа санна да хуларе, массайолча хlамаш хьурмат деш хуларе.

Слесара Алексашкина аьлар, цу письмо тlа вай парте центральни Комитетон Советски правительствен геттара нийса геркалдаьд хlанз долаш дола кхоачамбоацараш. Хьажал цо, деповски ремонте доаллачуйга. Масала, аьна лотор дара 300 мм аьшк эш, хlаьта оаха 1200 мм хьа а ховдадийа, вож юхедисар гишача аьшкаца дlадохийт. Из аlалла хlама а дац пхьаьннега хьежача: фракционни аппарата болташ хьайхьовлаяр хала къахьегам а хетиш, уж тед, царна меттел нерда ираш уттаю. Уж я вай резерваш а кхом бе безараш я. Долла хlама воашта бlаргагушехьа а, хlама алаш вай.

Слесара Гончарова дуви, оборудовани геттара во лелаеш хилларахи из бихьан долаш каст-каста цунна ремонт еш хилархи.

Токара Бахматова, ше письмога ладийгlачул тlехьагlа, шоай кехах, станокашта еча ремонтах дуви. Каст-каста хlана йох станокаш? Йох, оаха царна ремонт во юкэль, йоах цо.

Цо предложени ду ремонт дикагlа чота дьле.

Коммунистически къахьегама депо болхлой коллективо нийса кхетаду письмо, массаза раьза а волаш тlаэш цар 1970 шера хlамай кхомбари хьурматдарен тlаерзаь мероприятеш.

Эттара йоккхагlйола мероприятеш — уж + 8000 эзар сом экономически эффект а йолаш хlамай кхомбара тlаерзаь 40 рационализаторски предложени производства юкъелхьар, хlамаи хьурмат дарген кхомбарген диллача дикагlйола пех къоастара конкурс кхайкаяр, дунна из дош а отталеш рационализаторий конференци яр.

lанарча цистерkаш цlенъеча цехе № 1 йолча насосни автоматически управленега яккха. lанарен фен проводаш пе йохийташ лелае, дlаухийтача lанарен электроэнерген учет лелае, конденсат котельне хьечуувза станции эксплуатацие дlаяла, цистерпашка юхедися мазут lанара - яьшта эшача гlулакха хьа а дуттташ цхьанахь lоалелга аlаштlехьдаккха, мехкдаьтта сийрда продукташ гульелга я цистернашта обработка ечен уж цlеньечен хана царех растворителах санна пайда эцилга а аlаштlехьдаккха.

Вагонашка технически хьожачи пункте соавашта хьекхача регенерацеяни даьтта 50 тонн, буксови конелий 2 тонн, 500 пульстер кхое. Областника дlа-юха ухача вагонаштa йоахал телара бетта оттабаьча боарамах 15 процентал кlезигагlа йоаш электроэнерги кхое. ПТО готтига машинникъа транспортировочни наькъилгаш дахка а хlаьта цун чотах поездаш графикагlа лелилга аlаштlехьдаккха я. Керда технологически процесс ПТО белха юкъеяхьа, дlа-юха лелаш йолча составга дикагlа хьежа а цунна ремонт дикагlа е а, еха цистерраш мехкдаьтта продукташ чуэтта ухийтилга ца нийсдалийта.

Гlонна йолча цехашка — хьахержа доахъоши запасной оатхалаши дlаехна йодаира 1 стеллаж кийчъе. Штамповщика шоллагlа — сверловщикa професси lомае. Отходех пайда эцарех телха запасной оатхалаш юха тоъ а еш кхы тайпа оатхалаш хьаярен чотах 2 эзар сом кходе. Деррагача лелаш йолча доахъошта, кузнечни цехе парна обработка еаге а теркалдеш, чертежаш кийчъе. Дlаухийтача электроэнергена цlенхашта тlехьожам оттабе.

Ремонташ еча цехашка — болташ фенташ юга аlайолхача материалий хьурмат дара чотах 500 килограммал кlезигагlа йоаш болташ хьес, бетта дlаихийта лаьрхlачол 10 процент электроэнерги кхое. Шоллагlа профессеш lомаира чотах тормозашта ремонт ечара цхьа слесарь мукъаваккха.

Автоконтрольни пункте — пайда хьа па луш дlаухийта тоlадаь фосонце, 20 килограмм машиндаьтташ 30 килограмм гермешка ухийта материалаш кхое. Резино - технически изделеш хьурмат деш дlаахийтара чотах 100 сом кходе.

Арахьа дlайолхача ерригача линеишкара арахьа lы, соцее а конденсационни горшоней болх нийса леларгболаш аlаштlехьбаккха я. Оборудованешa приспособленеши кийчъяьяш аlашагlехкаш яха, графикага хьежжа нердача цеха автоспецкаш кийчъе.

Юххера а, цистернашта текуши ремонт еча цехе — къаекчача оатхалех дикагlа пайда-эцара чотах 400 сом кходе. Ремонт яь яьиначул тlехьагlа цистерная яьшта тоххамбара процесс лоацдир дукха тоlадаьча фена яьшта тоххамбара 1 тоххама когlар кийчхе.

Белгалдаь мероприятеш ма ярра кхочашъе лаьрхlа ба депо болхлой.

М. ПЛЮЩ,
КПСС Грознески горкома инструктор.

Байна аьттув болаш дела цхьанна да пайда ца эцаш дlаьлаийтаи Урус-Мартана района «Гойтинский» совхоза механизатораша. Хlанз цар сеготагlа лерхlар лаьттанца тlоадал соцлеш маккаш доахийта, хьалха юв культураш дlаюьлга да. Сеялкаш кхашка аранькхача къалхарча шин дийнахь 120 гектара тlа горох дlайийра кхаш леладераш. Из культура дlаюича хьокхаме къахьег трактористa Солтаев Салмана, сеяльщикаша Д. Самбиева, М. Дудаева, Ш. Нангаева. Хlаьта кхашта чакха боахкхаш волча Закаров Рамзана хlара денна норма 61 гектар йолча 110 гектара тlа бу из болх.

СУРТА ТlА: «Гойтинский» совхоза кхашка горох дlаюиш латт.

В. Васильева сурт.

«Къахьегама овсарле, из бухсоццача кхаьчача керда общественни строй котъялара эгара лоархIамегIдар, эгара керттердар да».

В. И. ЛЕНИН.

В. И. Ленин вахь бIаь шу дузаре денна сийлеица накъвнзары тIайца социалистически декхараш тIехкхочушдеш хьайоагIа «Грознефтехимзаводы» объединенн меккдатта чакхдоакхан машдатта химически предприятий коллективаш. Къаьстта дикка вIашдатта тIехьабьеккхаб цу предприятешна къахьегама овсарле лакхъяре бола. Цу гIулакха тIеоргаль мероприятеш чакхйоаш мега, Iилман лерра тIа вIаштIехьбаьккхаб къахьегам. Ерригсоюзни социалистически эшо массехказа хьакхари шеллагIан моттигаш лаьцай Грозненски химически комбината, А. Шерипова цIерагIча завода, кхыча предприятий а коллективаш. Къахьегама овсарле лакхагIара объединене чуйоагIача предприятий коллективаш беча бакьах дувш укх агIон тIа наптехача материалаш.

КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

КОММУНИЗМ хьалхьеш хьа хьалхашка латтача дукхача декхарех керттера дар лаьрхIад В. И. Ленина къахьегама овсарле лакхъяр. Цо белгалдаьхад къахьегама овсарле лакхъярца мара бокъонца коммунизмага довла йиш ца хилар.

КПСС XXIII-ча съездо оттаьча программе тIа кертагIдаьккхад халкъа боахамера къахьегама овсарлен боарам лакха хилар, къахьегамхой материальни хьал тоадара чIоагIа лоархIамо хилар.

Болхлой тоъаш ца хиларца дувзадена производство технически эргаякккарца цхьаьн хIана чIоагIа лоархIаме да къахьегамхоша вовхеца продукци дукхагIа хилийтар. Къахьегама овсарле лакхъяра чотах болх беш бола нах кIезигбар.

Цунца дувзадена КПСС ЦК хьежай къахьегама овсарле лакхъяра чотах дукхагIа продукци арахецара йолча шекински химически комбината коллектива опытага. ХIаьа из опыт шерра юкъехьош я СССР-а мехкдаьтта чакхдоакхачен мехкдаьтта химически промышленноста предприятешка.

Укх шера шекински методах болх бе йолалу «Грознефтехимзаводы» объединене предприятеш а.

Сенца бехтала я шекински метод? Цхьа-дале, тха комбината ххаь шера лаьрхIа оттаяй хулалургIоана алапе фонд (1970—1972 ш). Къахьегаш бола нах кхычахьа балха баха йиш йолаш мукъабалийтарах кхоаьлча аккан фонда 75 процент дIайоагIийт укх тайпара: болхлошта, инженерно-технически болхлошта, гIулакхерча наха тIатохаргда шоай окладах 30 процент ахча, из хургда цхьа-кхаь професси бола барах, гIулакх дара вола шеръярах е кхоачашдеча балхий боарам лакхбарах. Иштта алапи лакхлургда болхлой кIезигбара чотах къахьегама овсарле лакхъяьча инженерно-технически болхлой а.

Къаьнираршта меттал оттадь организационно - технически мероприятеш чакхйоахаш хийца керда нормаш 3—6 бетта кардерзаьча болхлошта кхы тIа алапи тергда. Ремонт еш къахьегама болхлой тарифни ставкал совгIа 10 процентагара 20 процентага кхаччалца алапи телара. Нормированни заданеш е болаш алапи болх баь ха лоархIаш а кийлеш болча бригадирий алапеш а тIакхетаргда. Иштта цу фондера ахча премена хьожадергда къахьегаш бола нах кIезиг а беш, къахьегама овсарле лакхъяра тIеерзаь йола мероприятеш болхлошта, инженерно - технически болхлошта.

Шекински яр сенна йоацаш кIезиг-дукха эргало йолаш хургья Грозненски эксперимента дарвант. ХIана аьлча материальни поощрене фонд а продукцена реализаци яра дегIаахарах пу чу дIачуйолха отчисленеш а лакхлу е кIезигъу къахьегама овсарле лакхъяларга е лохъяларгья хьежжа.

Цудухьа предприяте коллективага тIадожалаьа къахьегама овсарле дIадахача шерашца нийсйича лакхъелга. Къахьегама овсарле норматива, лаьрхIачул цхьа процент лакхъелча е лохъелча, продукцена реализаци яра боарамга хьежжа оттаь материальни поощрене планови фонд 7 процент лакхлу е лохлу.

Къахьегама овсарле лакхъяра массаза а чIоагIа йолаш яьй тха комбинате. Къахьегама овсарле лакхъялара динамикага хьежача туш из пятилетка дикь шера къахьегама овсарле 39,8 процент лакхъенна хилар. Цхьабакъда, къахьегама овсарле лакхъялара темпаш шеватара шерага лохагIа хул. 1966 шера хинна къахьегама овсарле 1965 шере хIекхачуниа нийсйича 116,5 процент хилар, хIаьта 1969 шера цун боарам кхачанзар 105,6 процентага мара. Къахьегама овсарле керттерча дакъе дегIаьхай болхлой кIезигбара чотах а ца укаш, арахепа продукци дукхагIа хилийтара чотах. Шекински методо торо хулийтаргья комбината коллективата эшшача темпах къахьегама овсарле дегIаккхувла.

Шекински метод сихагIа производствана юкъеяхьа, дIахо цунца дувзадена къахьегама овсарле лакхъе вIаштIехьдаргда болхлошта юкъе бу кхетама болх лерттIа вIаштIехьбаккхарга, кулгалдара политически, экономически, административни методаш вIаши нийсъе харга хьежжа.

Массово - политически балхаш дача хана шекинский метод ларде лувш оаха. Керттерча декхарех даI да нахь, коллективана, пачхьалкхенна шекински метод тIадалагIа хилар дIахайтар.

Шекински метод чакхйоаккхаша хьинар айдених къахьег В. И. Ленина юбилейна накъаболхача болхлошш. Из керда метод производствана юкъеяхьарца дувзадения лакхба беза хIира болхлочун бехктокхам, тоаь ева къахьегама дисциплина, лакхъе еза производстве культура.

Шекински опыт тха комбината балха юкъеяхьара дукха организационно - массови болхаш ду комбинате. Кулгалхошца беседаш хьал совгIа, комбинате яьй партийно - бохама актив. Массайолча цехашка цу гIулакха хетаьча хьайийла партийни собранеш чакхйоах.

Кердача метода эксперимент комбинате чакхьяккхара комбинате вIашагIъеллай централизни комиссеи, цунна керте латт комбината директор. Цул совгIа вIашагIъеккхай комбинате укх тайпара комиссеш: производствана кулгалдарех технически прогресс ярен эргадаккхара (председатель керттера инженер). Службей йиъ комисси вIашагIъеллай. Къаьстта чIоагIа терко еш вIашагIъеллай балхара мукъабаьнна болхлой балха тIа дIанийсбара болхлой кадраш кийчъярах бола комисси. Иштта комбината массайолча цехашка вIашагIъеккхай массаза болх беттбола комиссеш.

Тха комбинате шекински метод юкъеяхьара эгара хьалха шинатива дIайолайн № 131 йолча цеха коллективо. Цеха массаболча болхлой моттигашка зем боахкаш хьежаб, производствана юкъеяхье еза мероприятеш белгалъяьхай. Болхлошта дIа-юа хьожаьяй къахьета деза оборудовани, аппараташ, агрегаташ, коммуникацеш. Вохх беш йола вона шеръяов чотах кхычахье балха хьожаве йиш йолаш мукъаеовла 8 разрядах вола 12 аппаратчик, 6-ча разрядах вола 8 саг, 4 разрядах вола чих выгтоузчик. Берригa мукъабаьнна болхлой 20 саг ва. Из бахьан долаш пачхьалкхенна хинна пайда 30879 сом да. Шоай алапел совгIа 6 слесаре тIаргда 25 процент ахча, 20 аппаратчика — 20 процент, 16 аппаратчика — 15 процент, 28 аппаратчика — 10 процент. Берригa алапи тIаккхийтар 70 болхло ва. Болхлой кIезигбара чотах лакхъеннай цеха коллектива къахьегама овсарле 15,4 процент.

Керда метод производствана юкъеяхьара кийчо еча комбината коллективо чIоагIа кхоевсаш лоаттабу В. И. Ленина юбилейна къахьегама совгIат кийчдеш.

В. СКРЕБНЕВ,
Грозненски химически комбината директора заместитель.

Къаьстта дика къахьег юбилейни шера А. Шерипова цIерагIча завода № 40-1 йолча установка технологаша Ер шу доладелча денз цар планах совгIа арахийца продукци йиъ бIаь совгIа тонн я. Планах лаьрхIачул совгIа кхоь Iи 8,4 проценти, растворителаш 3 проценти я. Къахьегама овсарле массехк процент лакхъяьй. Уж толамаш доахача хьинаре къахьийгад технологаша ин. Коцура, Коленкова, Невзоровас, кхычар.
СУРТА ТIА: установка беча балхага хьожаш ба воккхагIвола оператор П. Коцура, оператора гIоача В. Невзорова.
И. Плиева сурт.

Грозненски химкомбината № 108-110 йолча цеха коллективо толамца кхоачашду юбилейни шера декхараш. Къаьстта дика болх барца коллективе шийна цIи дIахаьийтай машиниста Б. А. Павлова. Шийн карарча приборашта дика доал ду цо, технологи тейха ца еш болх байт царга.
СУРТА ТIА: Б. А. Павлов приборашна болх мишта бу хьожаш ва.
С. Хутиева сурт.

ТВОРЧЕСКИ КЪАХЬЕГАШ

Владимир Ильич Ленин ваь бIаь шу дузача денна сийлеица накъабахара тIайца социалистически декхараш кхоачашдеча дизза дакъа лоац Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода рационализатораша. Цахадлаш творчески къахьегаш 350 совгIа рационализатор ва укхаза.

ДIадахача шера цар кийч я яь производствана юкъейнхьар къахьегама овсарле лакхъяра, материалаш кхоира тIаерзаь йола 466 рационализаторски предложени. Дикка къахьегама овсарле лакхйир цар, дуп чотах пачхьалкхенна кхоцир 158,7 эзар сом.

Ремонт яра болхаш хаиал хьалха чакхдахийтар рационализатораша производствана юкъехьача предложенеша. Царех а кхыча мероприятех а доккха бепкат даьлар производствана. Цар вIаштIехьдалийтар 494 сага-сахьат кходе, иштта кхоьий 11679 метр турбаш, 410 тонн реагенташ, 243 эзар совгIа киловатт-сахьат электроэнерги, кхыйола материалаш.

Укх шера а лохлалийташ завода рационализатораша шоай къахьегама толамаш. Цар кийч а яь, производствана юкъейнхьай пачхьалкхенна шера 39 эзар сома пайда беш йола 80 рационализаторски предложени. Хинна пайда дукхагIча дакъе къахьегама овсарле лакхъяра чотах хиниб.

Дукха мероприятеш чакхъяьхай тха предприяте къахьегама овсарле лакхъяра. Масала, дукха ха йоацаш парафинови цехе кулгаенна деш хиннача халача балхашта фильтрпрессашта разгрузка яра механизаци е аьнна рационализаторски предложени еллар парафинови цеха начальника Мельникова, участка начальника Попова, завода директора Семеновас. Цу мероприяте массехказа лакхйир цехе коллектива къахьегама овсарле.

Завода шоллагIча цеха технологаша ин. Степычкина, Мулйина, Бутова еннача «трубопроводерча дIайхача хи диаметраш куацар» пхача предложене торо хилийтар № 15 йолча установке дийнехьа буси арахеца бедал 350 тонн дукхагIа хилийта.

Уж санна дола масалаш кхы дукха а доаладе йиш я завода рационализаторий балхах лаьца.

Л. ШАХОВА,
В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода рационализаце инженер.

МАССАЗА А САННА

«Грознефтехимзаводы» объединене предприятешта юкъе юбилейни шера хьалха латт Грозненски химически комбината коллектив. Дика болх бу химикаша март бетта. Товарни продукци арахецара хьалхарча декада задани 104,9 процент кхоачашъяьй комбината коллективо. Планал совгIа арахийца продукци эзараш сомий мах а я. Къаьстта дика къахьег А. И. Баев керте латтача № 17-18 йолча цеха коллективо. Фенол арахецара итт дей задани 108,3 процент кхоачашъяьй цо.

А. РОМАНОВА,
Грозненски химически комбината планови отдела экономист.

КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕИ НОТ-и

Iилман лерра тIа къахьегам вIаштIехьбаккхара дакъе «Грознефтехимзаводы» объединене предприятешта юкъе опорно-хьохьаме предприяти я КПСС XXIII-ча съезда цIерагIара Грозненски крекинг - завод. Технически прогресс яра мероприятеш чакх а йоахаш, завода коллективо дукха балхаш даьд установкашта реконструкци яра, керда техникей технологи производствана юкъехьара, халача балхашта автоматизаци механизаци яра, производствон къахьегами хьетамца вIаштIехьбаккхара.

Укх тIеххьарча хана термически крекинга кхаь установкана переоборудовани яьй комбинированни хьисапе мехкдаьтта чакхдахийтара, автоматизаци яьй углеводороди бедал хьегульеш система, кийч а яь производствана юкъейнхьай установкашна ремонт яра система.

Заводе хинна техника керда нисдарах укх тIеххьарча итт шера арахеца продукци шозза дукхагIа яннай, хIаьта къахьегама овсарле 91,3 процент лакхъеннай. Из иштта дале а, Iилман техникай кIензарча боарашш дIадеккхаче хьисапе дац заводера-технически хьал.

ДIахо къахьегам вIаштIехьбаккхара, довл долга тоадара СССР, «Миннефтехимпрома» управлене чIоагIъяьй «1966 — 1970 шерашка завода къахьегам Iилман лерра тIа вIаштIехьбаккхара йолча организационно - технически мероприятей» план. НОТ-а ерригача комплексни плана юкъейоагIа 48 мероприяти. Уж ерригa мероприятеш чакхъяьхача къахьегама овсарле 44,5 процент лакхлургья 1967 шерашца нийсдича.

Цу планах шин шера болх баьб НОТ-а лабораторе коллективаца цхьана из кхоачашъеча дакъа лаьцад цехови творчески бригадаша, «Грознефтехимзаводы» объединене нормативно - тохкама станце коллектива. ХIанзалехьа комплексни плана цхьайола мероприятеш производствана юкъейнхьай.

1969 шера кийч а яь, производствана юкъейнхьача мероприятеша торо хилийтар завода коллектива къахьегама овсарле 9,3 процент лакхъе. Из бахьан долаш шера предприятена хинна пайда 830 эзар саргга сом да.

НОТ-а, лабораторе коллективо цехови творчески бригадашца цхьана дукха балхаш даьд боахама-организационни технически кхоачамбоацараш гучадахара. Заводе болх бечарех 12,1 процент болхлой цу гIулакха тIаьхожам лоатабеш ба. Цудухьа тхо хьежар завода лабораторешка къахьегам мишта вIаштIехьбаьккхаб. Къаьстта чIоагIа теркам тIабахийтар оаха лабораторни тIахьожама процессашта автоматизаци яра боарам лакхбара тороназ локаш, лаборанткаша де деза балхам белгалдаьхар, тоадир санитарно - гигиенически хьалаш.

Оттайно тохкама материалех лабораторешка къахьегам вIаштIехьбаккхар эргадаккхара йолча организационно - технически мероприятей план. Цу планах продукцена анализаш яра графикаш хийцар. Лабораторешка оборудовани а яь болх бе йоаяллийтай фракционни состав хьахьокхаш йола автоматаш. Белгалдаьд лаборанткаша де дезараш.

Цу мероприятеша вIаштIехьдалийтар дийнахьи буси ен йола анализаш дикка кIезигье, бийсана продукцена анализаш оттаяр а кIезигделар, мукъабаьнна болхлой арахецача продукце дикалга хьажара контролераш хьожабир. Цу мероприяте къахьегама овсарле 2,75 процент лакхйир. Шера пачхьалкхенна хинна пайда 55 эзар сом да. Завода лабораторешка болх беш вола 43 саг кхычахьа балха ваха йиш йолаш мукъавьлар.

ХIанз резервуарий паркашкара продукци меллай хара балхаш кулгаеца ду. Уж балхаш деча хана дукха мехкдаьтта продукташ зехьа йов, мехкдаьтта продуктай Iаьарца бIехду фо, цу гIулакхо совгIа хулийт операторий балха хьалаш. Уж кхоачамбоацараш дIададара творчески группа анализ яьй, резервуарий паркашта гIулакх дара меллай хара йола процесс производствана юкъеяха езлга белгалдаьккхар группа. Цул тIехьагIа операторнера за йиш хургья резервуарашка мел мехкдаьтта продукташ я. Цу мероприяте завода коллектива къахьегама овсарле 0,3 процент лакхъяьй, шера производствана 75 эзар сом пайда баьб.

Установкашта ремонт бечча тIехьагIа, царна опрессовка а йа, бедал арахеца йолалаьехьа 18,5 — 22,5 сахьат ха лакха езаш хулар. Цу балха анализ яьча тIехьагIа гучадаьлар установка болх бе йоалалийтара 15 сахьат мара ха ца эшалга. Из ларде а лаьна термически крекинга установкаш болх бе йоалалийтара сетевой график производствана юкъейнхьар. Цу графиках установкаш болх бе йоалалийтар бахьан долаш дикка кIезигьелар зехьа йоаеш хинна ха. Завода коллектива къахьегама овсарле 0,35 процент лакх а еш, пачхьалкхенна хинна пайда 23 эзар сом да.

Хьалха дIаяхача хана клапанаш транспорта тIайоттара болх кулгаеца беш бар. ХIанз НОТ-а лабораторе конструкцех кийчъяьча мероприятех из болх механизировани хьисапе бу. Цо торо хилийтар завода коллектива къахьегама овсарле 0,3 процент лакхъе. Цул совгIа халача балхашта механизаци яра, болхлой къахьегама хьалаш тоадара, производствана культурен эстетикен лакхъяра, производствана технологи эргахара кхы дукхха а мероприятеш производствана юкъейнхьай.

КарагIдаьнначох кхоачам а ца беш, къахьегама овсарле лакхъяра дIахо йодача хана кхы а дикагIа къахьега лерхI НОТ-а лабораторе коллектив.

Г. КОСТЮЧЕНКО,
КПСС XXIII-ча съезда цIерагIча Грозненски крекинг-завода НОТ-а лабораторе начальник.

Вай мехка эггара лакхагIа

Шерагара шерага дегIаьх Ново-грозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод. Къаьстта сиха тампаца лакхлу катализатори производство. Творчески къахьего Iаьнаб катализаторий арахецача ИИИТ 43-4, 43-5 йолча установкай технологаш. Цудухьа цар вIаштIехьдаьннад къахьегама овсарле лакхъяра дакъе дог гIоздоаь толамаш доа. Вай мехкарча уж санна йолча установкашта юкъе эггара лакхагIа къахьегама овсарле я цу шин установке. 1969 шера Ерригсоюзни социалистически эшо вIашта кхоэза хьаьнара моттиг лаьцай цар.

Кердачох доьнна беркат

Укх тIеххьарча хана къахьегама овсарле лакхъяра къаьстта дукха кердадарах производствана юкъехьаь Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводо. Дукха ха йоацаш Сумгаитски «Нефтехимавтоматика» институте коллективо еннача предложенеш завода болх бе йоалалийтай парафина автоматизированни хьисапе упаковка еш йола керда линии. Цу мероприяте кхоэза лакхъяьй цу участкера къахьегама овсарле.

Комсоми цеха начальника ин. Веземкова енай централизовани хьисапе кокс бехабара йола рационализаторски предложени. Цо цеха коллектива къахьегама овсарле ворхI процент лакхъяьй.

Кастта чакхдоалаш да № 8 йолча установкана реконструкци елга. Цу мероприяте вIаштIехьдоалийтаргда установкай мощность дикка лакхъе, цул совгIа къахьегама овсарле шозза лакхлургья.

СИЙ ЛАКХА ЛОАТТАДУ

Дукхача хана денз Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установкашта юкъе хьржача социалистически яхье хьалха латтачарех я Н. Ф. Чурсунов керте латтача установка коллектив. Пятилетка шерашка цхьа шу дIадахийтадаш установка коллективо шера план тIехкхоачаш ца еш. Цудухьа цхьа шера план кхоачашъеча графиках йих бутт хьалхе йолаш хьейоагIа из. Пятилетка план укх шера июль бетта кхоачашъе лерхI цо.

Къаьстта дика къахьег ленински къахьегама вахте латтача установка технологаша пятилетка тIеххьарча шера. Хьалхарча шин бетта план хана дикь да хьалха кхоачашйир цар. Планах лаьрхIачул совгIа арахийцар итташ эзараш сомий мах а продукци. Лохдалийташ уж къахьегама толамаш укх бетта а. Товарни продукци арахецара хьалхарча декада задани 101 процент гаргга кхоачашъяьй цар.

Къахьегам кхетамца вIаштIехьа а баьнна, дукха балхаш ду установка коллективо къахьегама овсарле лакхъяра. Тайп-тайпара мероприятеш чакхйоах установке технологий къахьегама хьалаш тоадара, технологически процессаш эргахара, къахьегама овсарле лакхъяра. Иштта къахьегар бахьан долаш установке хьалха къахьегаш хиннеча 31 технолога метта хIанз цига болх беш ва 26 технолог. Иштта ди тIехьа лакхлу къахьегама овсарле.

Дукха ха йоацаш установке арахеца йолаьй керда катализатор. Из кердадар производствана юкъедоаладарах массехк процент лакхъенна установка къахьегама овсарле, бедалах цIенагIа хьакъоастае йолаеннай лоархIаме продукци. Лакха температура эшаш катализатор арахецача, лохача температурах катализатор кийчъеча хана бетта арахеца бензин 9—10 процент дукхагIа хул. Уж санна масалаш кхы дукха а доаладе йиш я коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча установка коллективи балхах лаьца.

Къахьегаш овсарле лакхъяра чIоагIа лоархIаме да сихагIа вахте латтача технологаша шоаш зийна кхоачамбоацараш вахтоаш журнала тIа дIаяздар. Цудухьа воаж смена кавлахьа уж дIадаха вIаштIехьдовл. Цуна цхьана тоадлу установка технологически режим, дукхагIа хул арахеца продукци.

Уж а кхы а мероприятеш кхоачашъеча къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба бокхагIбола операторал ин. Иванов, Масленко, Климов, операторий ин. Кравченко, Горбачев, оператора гIоача Гайдаева, кхы дукха барий а. Цар бехках цIаккха хьовзам хилаш установка балха тIа. Уж дог тийша ба шоай коллектива юбилейни трамоташ йоахаргхиларах.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) операторал Н. Горбачев, Н. Кравченко, оператора гIоача В. Гайдаева.
И. Плиева сурт.

Мехка гІолла

ТБИЛИСИ. (ТАСС). Грузе новаторраша хацал хьалха кхоачашдаьд В. И. Ленин вах бІаь шу дизара сийна тІанйица декхараш. Пятилетка йоллеинача хана деиз пар кхомбара фонда юкъедихьад бІаь цаІ миллион сом.

Цу хана чукь республика промышленноста, гІишлойъеча, бухама, транспорта, юрта боахама предприятешта юкъейихьай 250 совгІа изобретении 80 эзар рационализаторски предложении.

Шу чаккдалалехьа кхы а массехк миллион сом кхомбара фонда юкъедахьа лаьрхІад Грузе новаторраша.

КРАСНОДАР. (ТАСС). ХІара дийнахьи буси планал совгІа бІаь тонн мехкдаьтта доакхх «Приазовнефть» яхача мехкдаьтта промыслови управлене. Из толам боах керда буровойш хацал хьалха боах бе йолаялийтари скважинаш дикагІа тоаири бахьаи долаш.

22 апрель тІаккхоачаш эздахел совгІа кхы тІа а порхІ эзар тонн доагор дала декхар тІанийцад промысловикаша.

БАКУ, 10 марта. (ТАСС корр.). Сецхаш болх бе йолаелар Бакински архипелагера материке кхачалца йилла хаина кІалхара лыьшка магистраль.

Бакука кхулбехьа 60 километр йолча архипелага районе хІинзаллца мехкдаьттаца йоагІа газ мара яккхацар. ХІана укхаза болх бе йолаеннай «цІена» газови скважинаш.

14 километр кІацха йола газопровод хьаьяй «Азморнефтестрой» треста гІишлойъераша моряний новкъостацца. Из болх бе йолаялийтаро йиш хулийтаргьа бакински архипелага акваторе йоаккха газ цкъан ахаззен дукхагІа яккха.

БЕЛОРУССКИ ССР. «Двина» яха бІун маневраш йоле район.
СУРТА ТІА: танкови рота командир гвардe ст. лейтенант А. Балашнин машиний командировашта В. Сабуновина, А. Ерменовна, В. Ганкина хьалхашка декхар тттадеш ва.
В. Мусазльмеи И. Акимови телефото. ТАСС фотохроника.

ДИКА ЛОАРХІАБУ

Сунженски мехкдаьтта доладаьраш укх шера цхьи беттан итт дийнахьи планал совгІа даьккха мехкдаьтта 5 эзар совгІа тонн я, лыькха газ 800 эзар кубически метр я. Мехкдаьтта доакххача бригадашта юкъе хьаьхкхаме къахьег Надзаев ИбрахІима кулгалдеча бригада. ХІинзалехьа ца планал совгІа даьккха мехкдаьтта эзар гаргга тонн я, газ 30 эзар кубически метр я.

Бурувдеттараша эзадени совгІа цкъа бІаьи ах бІаьи метр совгІа буруе таиша хІинзалехьа. Бурувдеттарашта юкъе къаьстта дика болх беш я мастер А. Золин керте лэтта бригада.

С. БЫКАДОРОВ,
«Сунжанефть» НПУ планови отдела начальник.

ДАЬЧОХ КХОАЧАМБАЦ

Дукха ха я Исмаилеиш Ару коаркалла болх беш йола. Доахан леладе йолаелча деиз шийш болх дукха безаш хилларах цунна карагІдаьннад балха гонзал маьрра карагІзае.

Укх шера хІара Іаттагара 2100 килограмм шура яккха декхар тІанийцад цо. ХІана Ленински къахьегана вахте а этта болх беш йолча Арус доахача толамаша хьахьокх декхараш тІехкхоачашде цун торе хургйолга. Байнача шийн бетта хІара Іаттагара цо яьккха шура плана дикка тІех я. ХІаьта хІана Іа ма дий, вахкм доахан продуктивность а лакхагІа хургья.

Доккха новкъостал ду Исмаилове шийцарча къонача доярчашта я. Новкъостал денна шийн ровзал дІайовзийтар. Хьаацрча вай комсомолка йола доярка Озднева Іайна. Арой новкъосталла цун вІаштІехьдаьннад байнача шийн бетта хІара Іаттагара йоакка шура 187 килограммага дІакхоачие. Сона лоо дІахо йолача хана шийн толамаш лакхара цун низ кхоачалбо аьнна лоаца баккха.

Ч. АМАЛИЕВ,
Шалъа района «Шалинский» совхоза парткома секретарь.

ЯХЬА ГІОЗА ЮХЬ

«Малгобекнефть» НПУ шера социалистически яхь йоаржаяй В. И. Ленин вах бІаь шу дузача денна сийленца накъбахара. Укх денешка къаьстта чІоагІа къовсам лоаттабу мехкдаьттахоша коммунистически къахьегама коллективи ударники яха сийлен цІераш ахара. Цу болахе дакъо лоацаш ба «Малгобекнефть» НПУ 93 болхло, 13 пехй, 28 участка, 25 бригада коллективаш. ДІадахача шера коммунистически къахьегана ударник яха сийлен цІи елар 1216 болхлочва, яхь промысла коллективаш, 18 участкаш, бригадаш коллективашта «ГаигІйир коммунистически къахьегама коллектива цІи. Социалистически яхье хьалха латт мехкдаьтта промыслай коллективаш. Къаьстта дика къахьег цу промыслашна мехкдаьтта доаха мастераш Шмелев, Бычков, Торий, Нозадзе, Сычов, Трегубов керте латтача бригадаша.

Ритмично болх дІабахьара дукха балхаш ду цу бригадашка, производства культурен вегтиеш лакхара тІаьрзаьб йола мероприятий чакхйолх. Цу коллективашка Іомаш В. И. Ленин вах бІаь шу дизарах йола КПСС ЦК Тезисаш, В. И. Ленина вахарах а цун балхах а йола литература.

ЧІоагІа къовсам лаьттаба Іаш мехкдаьттахой къахьегамех производственни дисциплина лакхъяра. Мехкдаьтта промыслови управлене бригадай, участкий, цехий коллективаша, коммунистически къахьегама ударникаша отчеташ тел хІана шоаш шера баьча балхах. Дукха толамаш дийна ма Іеш, цига дуаш общественни вахаре а балха тІа а цар мишта дахьа лоац, дехала юкъе цар бу кхетама болх, коллективни бытен уж мишта лел шоай технически а юкъара а образовани лакхъяра фу ду, кхыдараш.

Коммунистически къахьегама сийлен цІераш чІоагІъяра а керда цІераш из сийлен цІи ялара я хетаяь болхлой собранеш хиннача хана гучаяльлар цхьадела кхоачамбоацараш хилар. Цу цІераш сий лакха да леладеча коммунистически къахьегама ударникашта, бригадашта цІенхаштта бехк бир.

Къахьегама толамий ларда хинна, дІаттий социалистически яхь, ХІара бетта яхье аьннача коллективаша дахача толамий ктогаш ю. Яхье хьалхара моттигаш лаьцарча ахчан премеш тел, сийлен Доска тІа йоах, къахьегама книжка тІа дІаяйтю. Шоай декхараш дилла цІенеи кхоачашдаш ба социалистически яхье хьалха латта коммунистически къахьегама ударникаш бурувдеттар И. Резькин, бурувдеттача участка начальник И. Атаршинов, слесарь - монтажник П. Лучко, токарь В. Полтаев, оператор М. Молевич, кхыдараш.

Ш. БУЗУРНИЕВ,
«Малгобекнефть» НПУ профсоюза группкома инструктор.

ХА ЙОА А ЦА ЕШ...

Наурски района юртбоахама къахьегамхоша лакха социалистически декхараш тІанийцад юбилейни шера. 39 эзар тонн ялат чудаи, дунах 10 эзар тонн пачхьалкхенга йоххен лаьрхІад цар. Уж декхараш кхоачашде этта хургдац. Цудукхьа ялат хьувккьалара дІадахача шера гурахь цхьадола балхаш дадь района кхаш леладераша. Ништта, дикагІа йолча агротехнически хана 12 дийнахь 12170 гектар гурахь дуъ ялат дийра, 1198 гектара тІа хІара гектара юкъера лаьрхІача 1000 кубически метр кхоачаш хьалхе а хий а дилла дийра.

Района цхьадола боахамаш минеральни удобренеш йолаш, гурахь ялат дІаде кийчдош хинна лаьтта хьаьи ца леш дисар. Цхьабахьда минеральни удобренеш хиннача боахамашка бииза пайда ийцар царех. Масала, «Терский» совхоза кхаш леладераша гурахь дуъ ялат дІалийнача 3200 гектарах хІаранейа тІа 1,2—1,4 центнер суперфосфатни удобренеш тоссар.

Гурахь районе дІадийна деррига фу цхьоалагІча классахи кондици лакха йолаш дар. Цудукхьа хІана гаьнара дІахьежача а дог гІоззовккхаш цхьатарра хьатІа а даьина баьццара хІуве саьна латт ялат.

Гурахь дийна ялат хьувккьалара хьалхарча этапе де деза балхаш дах баьннаб кхаш леладераш. Цхьабакъда дукха балхаш де деза шолагІча этапе а. Ништта, подкормка е ваз, чудолийташ хий дилла деза, тІадоалача ялата де дергдолча йоархІашта химически оасар де деза, кхыдараш. Уж балхаш де кийча да района боахамаш.

Іан эмалахь боахамаша тоъал Іалашъяьй азотни, аммиачни селитра удобренеш, хий чухена мара ца дезаш кийчъяьй оросительни система, кхыдар даьд.

ХІана района кхаш леладераш гурахь дийнача ялата самолетаца подкормка еш ба. Цул совгІа хьувккьам кхебеча удобренешка дикагІа пайда балийтара Іан эмалахь лаьттание Іайна тІоадал соцеш ба механизатораш.

Гурахь йийнача культурашта районе эггара хьалха минеральни удобренеш подкормка е болабеннараш Ленина цІерагІча колхоза кхаш леладераш бар. Дика вІаштІехьбаьккха дІабоалбир цар иа болх. Самолет гІатта йиш йолаш денача хІара денах, хІара сахьатах бииза пайда а эцаш, гектара тІа 1,2 центнер тоссаш, 3200 гектара подкормка йир цу боахаме. Къаьстта дика вІаштІехьбаьккха бир из болх шолагІча бригаде.

Кхашка хий дилла кийча ба колхоза мелиоратораш а.

— Укх шера 12 эзар тонн ялат чуаца декхар тІанийцад. Из декхар кхоачашдара беррига низ тІа а бахийта болх беш ба колхоза къахьегамхой. Цхьан гурахь дІайийнача культурашта эзар гектара тІа хий дилла лаьрхІад мелиоратораша. Из болх чакхбаккхара вІаштІехьхьай хий дулла эвельцаш, тоаь кийча латт догІаш хьисане хий детта установкаш, оросительни система. ХІаьта эай духлача болх берапита хозрасчетни принципах аьнцаш дала лаьрхІад боахаме укх шера, — йоах цу колхоза керттерча агронома П. Ф. Юбошина.

Дика вІаштІехьдаьхад гурахь дІалийнача ялата подкормка яра балхаш «Россия» колхозеи «Терский» совхозеи. Уж деррига балхаш укх шии - кхаь дийнахь чакхдолхаргда района боахамашка. ХІаналехьа 9000 гектара подкормка яь баьннаб района кхаш леладераш. ХІаьта подкормка е эзаш хиннар 10900 гектар тІа дийна ялат дар.

Белгалдаккха деза тха района юртбоахама къахьегамхоша укх пятилеткех пачхьалкхенга ялат доххара план. 1968 шера кхоачашъяьгга. ХІана шолагІа шу ха тІайоагІача кердача пятилеткан чотах уж къахьегаш бола.

Д. ПИЛИПЕНКО,
Наурски района юртбоахама производственни управлене керттера агроном.

И. Т. Сынченкона Нохч-ГІалгІай АССР профессионально-технически образоване заслуженни хьехархочун сийлен цІи ялярах йола

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Профессионально-технически образоване дахье дика тІулакхаш карагІдалярах Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика профессионально-технически образоване заслуженни хьехархочун сийлен цІи лойла.

Сынченко Иван Тимофеевича — «Грознефтехимзаводы» яхача объединене дешари - курсовой комбината директора.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Н. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный, 1970 шера 10 марта.

МИШТА ЛЕЛ ЮБИЛЕЙНИ ЯХЬ?

ХЬАЛХАРА ГІА

Тха района колхозхой, беррига советски халкъа цхьана, чІоагІа къахьегама а политически а хьинар айденна къахьегаш ба Ленински юбилейна коммунизм хьаьяра ерригача участникаш хьалха керда кхталонаш а йоахаш пакъабахара.

ДІадахача шера тІанийца социалистически декхараш кхоачашдеча къаьстта дика къахьийгар Цечча Эскара цІерагІча колхоза лаьтта леладерашеи хьайбаш лелахерашеи. Толаме кхоачашъяьй колхозо ялат, генараш, сом, дулх шура, тха, фуаш дахара план. Цу дерригна боахама 682 эзар сом пайда баьй. Соахк юкъера лаьрхІача хІара фуражни Іаттагара яьккха шура районе, эггара дукхагІа хилар цу боахаме. ХІара кхоабача Іаттагара — 2644 килограмм, дукхагІа гулдаьд фуаш а, хІара котама тІехьара — 192. ДикагІа къахьегарех я укхаза коммунист новкъост Кумаритов керте латта шурий-товарни ферма коллектив. Ерригача районе а цІи хеза я цу коллективера доярка Цуберо Нина. 3950 килограмм шура яьккхай цо хІара Іаттагара дахача шера. Ништта лакха хьокхамаш да доаркай Асхбовай, Килиматовой, Вахаевой, Деминай, Верхникоевай.

Доккхий декхараш тІанийцал Цечча Эскара цІерагІча колхозо ленински юбилея сийна. Хьувккьам бахьан кхаиша лоаттабу къовсам гурахье а дІаболабаьб укхаза къахьегараша. Гурахь дуъ деррига ялаташ дика кийчдаьча лаьттанашка лоаццача хана дІадийра. ВІаьсти юв культураш дІаювргйола деррига лаьтта эзба ьхад. Техника хІалале тоаь яьннай. ДІадувча кондицешка кхоачадаьд деррига фу. ХІана чуйина кхашка органически удобренеш дІаккхухьаш ба колхоза механизатораш.

Іан кийчо а во лаьцар колхозо. Пачхьалкхенга продукташ йоххара укх шера хьалхарча квартала план ния бетта кхоачашъедош а денна хьинаре къахьийгар колхоза хьайбаш леладераша. 1-гІа март тІаккхоачаш дуна 103 шура 100 процента екха а екха шоаш лаьрхІар кхоачашдир пар. ХІаьта шера тІанийца социалистически декхараш 7 ноябре кхоачашдо а дерхІ колхозхоша.

Дикача хьокхамаца чакхдаьккхар даха шу ленински къахьегама вахте латтача XIX партсъезда цІерагІча юртбоахама артела колхозхоша, «Коммунизмага бода никъ», «Победа» яхача колхозий колхозхоша.

«Победа» колхоза партийни комитето, колхоза правлене чІоагІа теркам тІабахийта леладу юбилейни социалистически яхьа кулгалдара гІулакх. Из яхь шерагІа, дикагІа вІаштІехьъяккхара уйла тІайохийт, хан ханнахьа цун итогаш ю, цу даьхье гучадаьнна кхоачамбоацараш сихха дІадоах. ЧІоагІа лоархІам болаш за укхаза колхоза партийни комитето цу социалистически яхьа лоархІамегІа йолча участникашка коммунисташ дІанийсбаь хилар. Цар хьалхленца ерригІа юбилейни яхь леладеш хилар. Юбилейни декхараш кхоачашдара, колхоза экономика, культура дІахо дегІайолаяра гІулакха хаддаиаь уйла ю, яхь шерагІа йоаржаяра новкъостал ду алхха специалисташа, кулгалхоша дах ца Іеш колхоза производстве болх беш болча мугІарерча коммунисташа а. Царех ба механизатораш Бугаев Николай, Безбородов Александр, Крашенин Василий, Михайлов Василий, ништта кхыбараш. Шоаш хьокхаме къа а хьегаш юбилейни декхараш толамца кхоачашдара тІахьех цар колхозхой.

Коммунистий хьалхленца соакхехьа тІехкхоачашъяьй боахама коллективо пачхьалкхенга ялат доххара пхе шера план. Пхе шера планах 14500 тонн докха дезача колхозо дехкад 17513 тонн ялат. Пхе шера планал совгІа бехкаб сом, комсаш, коартолаш.

Лакха хьокхамаш доахаш къахьийгад «Победа» колхоза хьайбаш леладераша а. Юбилейни декхараш толамца кхоачашдеш ба уж укх кердача шера хьалхарча квартале. Боахама механизатораша хІанз беррига шоай низ тешшаме кийчо а яь дика вІаштІехьдаьха бІаьстал балхаш дІаделадара тІабахийтаб. Из декхар кхоачашдеча хьалхарча мугІаре ба коммунисташ Выродов Анатолий, Шелубцов Леонид, Иванов Борис.

Юбилейни яхьа бокъонца бола мадкаш а хиина хІаттаб районе «Путь к коммунизму» яхача колхоза доярка Салтунова, XX-ча партсъезда цІерагІча колхоза доярка Сазонова, «Заветы Ильича» яхача колхоза шофер Галиханов, «Победа» колхоза тракторист Чеченов, санчарка — Мироненко, Орджоникидзе цІерагІча колхоза доярка Героева, Кирова цІерагІча колхоза доярка Рыбалко. Цу мазка дикача гІуллакхаша хьахьокх дукхача къамех болча Сунженски районерча къахьегамхоша моллагІа шоашта тІадилла гІулакх, хьалхашка оттадаь декхар толамца кхоачамдергхилар.

Сунженски районерча юрта боахама къахьегамхоша дош деннад укх шера 83 эзар тонн ялат дакха, цунах 26,5 эзар тонн пачхьалкхенга йохка, генараш 6,3 эзар тонн, баьцадараш — 29,5 тонн, коартол — 2,5 эзар тонн, сом — 6 эзар тонн, дулх — 3,9 эзар тонн, шура—14280 тонн, сом—6 эзар тонн, дулх— тонн, тха — 2400 центнер. 9 ра тха района юрташкарча къамилон фуъ докха. Гуш мазархьегамхой декхараш доккхий а бехктохкаме а да. Уж дикагІа тайпара кхоачашдара цар хІана беррига низ тІабахийтаб, ерригa торонаш сарцагІьякхай. Яхь шерра дІайовзийтара дола ленински завет кхоачаш а деш къахьегама вахте латтачар дахка толамаш гучаш къамаьлаш ду боахамий кулгалхоша, партийни комитетий секретараша, производства новатораша.

Къаьстта чІоагІа теркам беш дІахьу района укх денешка наха интернациональни кхетам балара болх, Ленински къаман политиках нах дІаккхетабеш, тайп-тайпарча къамех болча наха юкъера доттагІал, гІулакхаш чІоагІдеш беш бола болх.

Района коммунисташа хІана керттерарех дерхІ пятилетка чакхйоалача шерара декхараш толамца кхоачашдара хІара колхозхочун, болхлочун, специалиста, эламигача а йоккхача а коллектива теркам тІаберзабар.

С. КОТИЕВ,
КПСС Сунженски райкома секретарь.

Гаргарча Малхбоалера хьал ираньски агресси бахьан долаш кхохкаденнача да. ЛаьгІуш дащ, хІанз сийнтинаша фронта уллуера оалача, Суэцки канала зонера дов. ТІом болабаьлехь 250 эзар сагІ ваьхача Суэце хІанз 10 эзарнел совгІа сагІ вахац. Йохаяь вІашкаяххийта е тоадаь бІарча кварталаш, нах чубике здапеш, ах ІсІеІа школаш, больницаш, кинотеатраш, маьждигаш, ехача кирпишкий, тІой, кхгга Іоакхай гувнаш, дукха кьха сангараш, танкашта дукьалара «ежаш», гІоморах дизача галеех нь кираш, форда портера яьсса причалаш — ништта да Суэца таханара сурт.

ТІом болабелча даьо укхаза вийнав 700 гаргга маьрша сагІ. ВІаьш болча кхьаьяа, бокхийча наха, бераша чоннаш яь. Городской Іаьдалаша шийн хиннахка вІаштІехьдаьккхар дукхагІбола граждански нах кхыча районашка дІабуга.

ХІаьта а мелла халача хьал тІа еле а, город Суэц яхаш а къахьегаш а я. Болх беш я массехк завод, цхьайола наха гІулакх ду предприятеш, административни учреждениеш.

Сурта тІа: Суэца цхьан улица тІа газеташ доахаш моттиг.

Прессене бильд—ТАСС сурт.

Доазол дехьара

АХАРХОШТА

ДЕЛИ, 12 марта. (ТАСС). Инде штата Керала лаьтта доаца 25 эзар ахархойи юрта боахама болхлойи шоаш хьалха арендаторраш болаш лелалеш хиннача лаьттий даьй а хиина дІаэттар. «Патриот» яхача газета бечча хоамах, 9 марта Керала цхьан гІерое торжественни хьале дІадолар лаьтте цар доалахьа хилара бокъа душ дола документаш.

ДІадахача шера полбь бетта штате Іаьдал бе делар Инде Коммунистически парте низал Ачутхан Менон керте латтача правительства. Кердача правительства эггара хьалхарча мероприятех цаІ хилар Керале дуккхача наха чІоагІІа хьаллоаца аграрни реформах дола закон.

Хоаш мазиллара, аграрни хувцамаш Инде эггара а лоархІам боламагІа йола экономически социальни проблема я. ХІана а дукха ба помещикашта хала къахьийгача баха торо вІаштІехьа ма йола лаьтта доаца а лаьтта кІезига дола а ахархойи юрта боахама болхлойи. Шеко яц, белгалдоаках индийски пресса, керальски правительства тІайшача законах мехка аграрни хувцамаш дира новкъа боаккха бокха гІа хургхилара.

Церемоне кхамаьа даьча керальски правительства министра Джанова белгалдаьккхар укх гаргарча кхаь бетта штате вахача 200 эзар совгІа йолча ахархоунга шийн довлазаь хургдолаш лаьтта кхоачаргхилар.

«ДОГ ЦІЕНА НОВКЪОСТАЛ ДАРАХ БАРКАЛ ЯХ»

Хартуме бола бе йолаенна АПН шийн корреспондент Георгий Офросимов-Серов. Оаха газета дешараша арайоанхх Судана Революционни Совета председателa, премьер-министра Джаафар Немейрена цун хиина интервью.

«ДІадахача шера сентябре бетта со СССР-е ваха волча хана, — аьлар премьер-министра — со тайшар Советски Союза халкъо, пачхьалкхени Коммунистически партеи кулгалхоша судански халкъ чІоагІа лоархІаш хиладах.

Тхона дика хов Советски Союз массита а империализма дукхьал къовсам лоаттаберашкахьа йолга, тоІадаь доаккон эІамитен халкъаш массаа лоравдеш йолга. Советски Союзага хьеж деррига дуне, цунна карагІдувларех тийна да кхычи демократически пачхьалкхенашна доаха толамаш».

СССР-ах ДРС-ах юкъера политически, экономически, культурни гІулакхаш геттара дика дегІадоагІаш хилар белгал а даьккха, Джаафар Немейре аьлар: «Суданки халкъо баркал йоах Советски Союза дог цІена новкъостал дарах. Из новкъостал хиина деноре кхетта толамаш доахаргдацар тха революце. Цул совгІа империалисташа хаддаиза тийшаболх лоаттабу керлача Судана дукьал.

Дерригача дег чура даьккал дувк аз советски халкъ гарга гІорташ латтача сийлахь-доккхаче дейца — В. И. Ленин вах 100 шу дизарна, — аьлар Судана Демократически Республика премьер-министра шо къамаьл даь чакхволаш. Ленина деррига вахар къахьегамхой ираз бахьан лоаттабаь къовсам ба. Цун цІи дайман кхаргьа дунен тІарча деррига йортамукъаь хана халкъай дегІашке».

(АПН).

ШОАЙ ДАГАРДАРЕХ ДУВЦ ЗАХВАТЧИКАША

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Израила премьер - министра заместителa Игал Аллона Кнессете аьлар гІорта Хеброне (Иордане дІалаьца декъа) йоккха израильски квартал йилла «генеральни план» оттадерхІ, аьнна «Юнайтед Пресс Интернэшнл» яхача агентства корреспондента Иерусалимера бечча хоамах. Аллона белгалдаьккхар: «Израиль шо хьалийчача Іарбий территорешка баха жугатий дукхагІа хилийта лерхІаш хилар».

* * *

Цунца дувзаденна ТАСС комментатора Ю. Тыссовске язду:

Тель - Авивера деча хоамех, израильски экстремисташ дІалийна Іарбий лаьттаи дІохо а «карадерзаде» гІерт. Иерусалиме Іарбий даьхь тІа «жугатий кварталь» хьаяра проект хьаьххайньй. Пресса кхьчай Газа сектореpа 300 эзар Іарбе дІа а яхийта, цу районе жугатий колонисташ баха хоншабе оккупанташа уттаача пленах йола сведенеш. Эхь ца хеташ «ххерамзлена лаьрхІа» яхаш израильски военщина Іарбий лаьттанашка военизировани нах баха моттигаш дукхагІа хьалъе йолаьйй.

ХІанз сихха хьалъеш я ништта йола нах баха моттигаш Голландски лаккхаленашка (дІалаьца Сирера территори), хастталацха 14 хургаш ум цу районе. Египетски Синай а «карагерзаеш» ба экспансионисташ, цига нах баха моттигаш кхьыннегара пхенегго кхочийта лаьрхІад. Малхбузен Иордане дІалийнача дукха нах бахача районашка 9 военизировани нах баха моттиг йиллай, цигь хьалъеш я я. Дукха ха йоацаш Иерусалиме хиннача «миллионерий конференце» соцам баьб дІалийнача лаьттана — Газа районе, Иордана малхбузен берда йисте, мехкаьтта дукха долча Синайски ах гІайрен тІа экономически интеграци а лерхІаш малхбузен монополей капиталовложенеш дукхагІа хилийта.

ДІалийнача территорей аннексех доле дош Меир ерригача правительства хІанз хьежош да оборона министр Моше Даян, Игал Аллон, «гахал» яхача ультра - реакционни блока лидер Менахем Бегин санна болча гуччахьарча экстремистски деятеланка.

Укх денешка машинапхьий министра гахалена Эзер Вейцмана аьлар Израила бокъонца доле доазув лоархІаш Иорданецара тІом соцабара хІанзара лини лораир дукха «гахел» «фуниагІа» я кийча я».

«Къаьнара Израиль вай бе йола, — аьлар Вейцмана «вІашагІтехача жугатий тІахьехамцарча» сионисташта хьалхашка къамаьл деш, — Іарбашцара моллагІа я къамаьлаш территорешдІахецара тІадерзадаь я доацаш, Израила бокъо хилара тІадерзадаь хила деза».

«Израиле кийчадаьд» аьнна махьар ца тоІадаь машар бара моллагІа проект йохаю Тель-Авиве довл дераша. Цу дерригие а йоах, дІалийнача Іарбий территорей аннекси чІоагІъяра шерра гІулакхаш дІадоладаьд цар.

ПЕНТАГОНА ЧАМ БЕННАБ

ВАШИНГТОН, 13 марта. (ТАСС). Правительства США конгрессагара дІадийхад кхыча пачхьалкхенашта тІемма новкъостал дара ассигнованеш чІоагІа лакхъяьга. Укхаза хоам бу 1971 финансовой шера цу гІулакхашта 1 миллиард доллар гаргга ахча къоастадезга цо дІадехаш хиларах. Хоаш ма хиллара, укх финансовой шера уж расходаш 350 миллион доллар я.

Палата кхыча мехкашцарча гІулакхий юкъаленца комиссе йолча ассигнованей подкомиссе хьаьльц даьцуя тІеьагІа корреспонденташна вІашагІкхийттача оборона министра Лэйрда кийса из йоахар «Никсона доктрина» сыхаш яр чакхьяккхара кхы тІа а ассигнованеш лугла хьаьехар. Цу доктрина керттера дар да Азерча прогрессивни болашаша къовсам лоаттабар, керттерча даьхье дувен цу районерча США сошомий кулгалша а лоаттабеш.

Кердадараш

Іарбий мехкашта

Нохч - ГІалгІайчен мехкаллаьттахоша доккха гІо ду легІадоьгІача Іарбий мехкашта. Вай республикера геологаш, бурувадеттараш, химикаш ба Алжире, Сире, Іарбий ВІашагІкхийттача республике балхаш деш.

Грознера, Гудермесера, Наьсарера машинашъеча предприятешна лаьрххІа цу мехкашта кийчъо тайп-тайпана оборудовани.

Укх деношка «Красный молот» заводо ВІашагІкхийттачо Іарбий республикен Алжирен къьийтай цементировочни агрегаташ, царна эша запасни оатхалаш. Белгалдаккха догІа цу завода коллективо доазол аршьа дІакхьийтача машинех цаІ телла а е во болх беш а аьнна эзам па бар. Цудухьа шорра-шора легІаух доазол хаазьа цо дІакхийта продукци.

Т. ТУГАНОВ.

●

Сатем бооцо сог

АвтогІулакх дика доезаш квалифицированни слесарь ва Шатохин Алексей Дмитриевич. «Старогрознефть» транспортни конторе 20 шера болх беьчул тІеьаьгІа новкъостаца некъабаьккхар из. Цхьабакъда, цкъа гІуланц доацаш вагІаш оамал яц нов. Шатохина. БоагІамалхзар из цІаргІа хІана а. Каст-касте авторемонтни мастерскашка вахь ремонт миш-та ю къам, къахина болхоьшта слесара - авторемонтника гоязал Іомае новкъостал ду.

ХІьата гараже автомашенаш тьалаш тоххаш ковьар хургдаьвьнна хезачІ автоколонна начальник волча а вома ше гІо да вийча вола дІалейтар цо. ШоллагІча дийнахь спецовка юкъа къоамо «дарбе» деш вар машинашта.

Мишта шийна могачох новкъостал деш массаза ший шоллагІа дезал хинна дІазттана коллектива юкъа хул нов. Шатохин.

А. ТИЩЕНКО,
гІа штате боаца корр.

●

Тха почтальон

«Шуй дехкараш дика довлашк уж диззаі кхочащдеш ва Абумуслимов ХІарон». Иштта оал Веданз района Белгатой яхача юрта вахача моллагІча саго шоай почтальон хьохачича. Де а доагІаш ду цу юртарча почтальона Абумуслимова паха из тешал.

Шаккха а нийседенадаш ХІароне газета, журнал, письмо, кхьйола корреспонденци нахага ший ханнахьа дІа ца кхоачийташ. Вай мехкара а доазол дехьара а кердадараш къахьегамхоьшта дІадовзийташ, нарца каст-каста беседаш ю, газета тІа с журнала тІа араьнна саккъердаме статьян ювц. Цудухьа ХІарон безаме тІаьш хІара цІегІа.

С. МАГОМАДОВА.

●

Дукха беза болх

БархІ классе инстевьккхача Грозненски кооперативни училище деша яхар Сулейманова Зина. 1968-ча шера из дика чакх а яьккъа Нажай-Юртарча универмаге балха ляар ия.

Атта доцар юххьенца къонача продавеца. Балха опыт яцар. Бакъда, эшмача Зичойна новкъостал де кийча вар универмаге хІара болхло. Дукха ха яллешай бокххагІбола новкъосташта нийсса дІаяттир Сулейманова, дика Іомабир продавеца болх. Шай балхаца но керттера лоархІар фуд аьлча, из да наха эшар фуд хар, цаца безаме хилар.

Дийнахь сарралца балха а хинна, кІаьдденна тика тІа вена саг цунна эшнаш дола гІулакх це деш дІа жишта вохийтаргва,— оал Зинас. Ше яхар цо кхоачаш а ду. Дукха баркалаш да Зинайна предложенеи жалобайн книжка тІа дІаяздь. Цар авторош тайп-тайнара нах ба: хьехархой, юрт-боахама къахьегамхой, цІен-ноанхой. Цох доккха совеІат дерзІ Сулейманова Зинас.

М. БАИЗАЕВА.

ШОАТТДЕН ОАГІУВ

КРАСНОГОРСК. (Московски область). СССР кинофотодокументий Центральни паччахьаьлкен архиве да ткъо эзар совгІа документальни фильмаши журналаши, аз миллион совгІа негативаши фотодокументальни фильмаши, журналаши, ах миллион совгІа негативаши фотографеши. Цу тІехьарчарна юкъе—1854—1855 шерашкарча Севастопольски обороне эпизодий шоай тайпара фотосурташи 1917 шера Москвен Ленинграден хинна событеш белгалъь лоархІаме кинокадраши, дог тохадолийташ дола Сийлахь-боккхача Дай - мехка тІема документаши. Къьоста моттиг дІалоац В. И. Ленина ваьарахи гІуллакхи долча кинодокументашен фотографешен.

Цу чу гулаьча маьхерча документаш Іилман обработка еш а уж ца тхалхийтарен юхаметтаоттадарен способаш лохаш а я хранилища отделаши лабораторешн. Архива болхлоашта кхьестта бохкагокхаме да 1970 шу.

Цар новкъосталца Ленинникаш ю баьчча вьь 100 шу дизара хетадаь альбомаши кинподборкаши арахец мехкарча кино-теле студешна. культура Цlеноша, газетий редакцена, издательстваша.

СУРТА ТІА: Сийлахь - боккхача Дай-мехка тІемах йола киноматериалаш хьахоржаш боалх Іилман белхлой В. М. Кирьхоэн Т. Н. Рыскинан.

В. КУЛАКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Тахани кхоанеи хурІда

14 марта

В. И. Ленина цІерагІара культура Дворец. 11.00 — Саг йолаярен - яхаран регистраци ю да. 17.00 — «В. И. Ленин — профсоюзашка кхетамбалара гІулакха белха юкъе ловцача даькьах». Лекци. 18.00 — Тюза «Революцен путІарерьэр» яха спектакль. 19.00 — Московски эстрада концерт. 20.00 — «Кагирхоита искусствах» яха кинолекторий.

Химикий культура ЦІа. 17.00 — Музыкальни шоаттди: «Лладув-гІа Ильича дукха дезаш хиннача иллешка».

Краеведчески музей. 18.00 — Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІема ветераний секци. Нохч-ГІалгІай 255 добровольчески кавалерийски полка тІемахой віашагІкхетар.

Маьхк йоттача комбината клуб. 15.00 — Дазала юкъе берашта патриотически кхетем балара кетамь лекци.

Пролетбата цІерагІара культура ЦІа. 10.00 — «Хургаола тІемахо» яхача клуба занити.

18-ча участка клуб. «Сийлахь-боккхен гаргех». В. И. Лениназ йола кинофестиваль.

«**Красный молот» завода культура ЦІа.** 12.30 — В. И. Ленинах дола дувцараш дешаргда. 18.00 — «Сай Даьхе духьа» яха кинофестиваль.

15 марта

В. И. Ленина цІерагІара культура ЦІа. 12.00—Парижски коммуна дена хетаь берий утренник. 9.00 — Заводской района школай художественни самодеятельноста хьажар. 18.00 — Ленина книжкай цІей.

Химикий культура ЦІа. 10.00 — «Уж шуп ханара бар» яха беранта йола беседа.

Маьхк йоттача комбината клуб. 18.00 — Киноленинана «Возрождение» яха фильм хьокхаргда.

Пролетбата цІерагІара культура ЦІа. 17.00 — «Сийлахь-боккхен гаргех» яха В. И. Ленинах йола кинофестиваль. Кинофильмаш хьокхаргда.

«Красный молот» завода культура ЦІа. 11.00 — Ленински дешараш. 17.00 — «Агенст» яхача агитационни театра выступлени. 18.00 — «Советски химо говзанчаш» яха беседа.

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллен Грознен хувцалуш моркхаш а йолаш йовчаш а йоацаш. къулба-малхбовлехьара гІаьххьача боврайе, цхьаза чІоагІа, республика къилбаседа-малхбовлехьарча районашка геттара чІоагІа мух а хьекхаш ха хилек фегара температура республике гІоллв 5—10. Грозне 7—9 градус йІовхал йолаш хилен тарлу. ДІахорча шик дени шик буси моркхаш а йолаш, юкъе екха а сихаш. лоадаш йоачан а йолаш. цхьацаьйолча моттигашка дохк а доаллаш. къулбе-малхбовлехьара лаьтІо. гІаьххьача бовраьмга кхоачаш мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 1 градус йІовхалгара 4 градус шелалга кхоачаши дейоташа 3—8 градус йІовхал йолаши хила а тарлу.

Метеостанци.

Іилмахи техникахи дола хоамаш

НАРКОЗ ЕШ ДАРБА ДУ ЦЕРГАШТА

Стоматологашца бувзам лоаттабар кастта лезар довцаш хила тарлу. Московски медицински стоматологически институте специалисташ шин шера наркоз а гелаш дарба даьд 206 пациента, лазар сонадара азоти кислорода віашагІъздарах хьаьхинача мистилах тела фторотан кхьаьс ухийташ. Цу тайппара хьахинна наркоз организма чу йоллийташ хидпай УНА-1 яхача аппарата чура маскага гІолла.

(АПН).

КОАРТОЛАШИ ЭЛЕКТРОНИКЕИ

Ленинградски агрофизикаши хьаьй хранилищашка латта коартолаш е баьцидараш йоххала іоллеена хилярах диспетчерата сихха хоам беш йола автомат. Ах проводникоаш біаь датчико микроклимата дизза сурт хьалхашка дахь. Помещене чура нийсагІа йола режим автоматически хьалоаттаю. Установкана дьача тохкамашь хьахьекхар, пхьа процент мара коартолаш йоаш ца хилар.

(АПН).

ЦІАСТА мо цІий а бенна, цахан дІаьхача дийнахь сарралца наьхьа иха кІаьдбенча санна, саббаре чубузаш латтар малх. Гаьний а, цІечой а, наьха а Іенаш геттара дІаьхденнадар. ХьалхагІа санна Іинерца довцаш, шеллуш доагІар а.

Йоккха пхьегІа эттаир Угази тика кхлача сацигга. Фу дусар шоашта сакъердам баккхар духьа наха пхьегІа тІа ца оалаш. ца дувцаш. Шин даькъа бекъа а бенна, тахан къонахаша цига къуосаш хиннар... къаракъ дар. КІезигагІбараша къаракъ, менначуч дог лоаза а довккхаш. Дикка хІана а, йолхар. ДукхагІбараша къакъ кхьча тайпара дар: къаракъ маларо сага сийле яьккха моттиг яц, боарамал тІехдаьккха меннача къаракъо саг сийдоацача ваьккха моттигаш шортта я.

— Цу хьакъехьа аз тхоай юрта хиннача цхьа хІама дувцаргда шоана, — аьлар пхьегІа тІа віашагІкхийттача нахах эггара воккхагІа волча, дукха ха йоашаш цу юрта ваха венача Хоасбота.— Сайна дага а доагІаш хинна хІама.

Ра цунга лайташ ма дий цун Іаьдал. Сога фу ала воаллал-теш? Къаракъ мала со йиш йолаш мичав. Вешта...

Цига из ший уйлаех ваьккхар цу санна укханна ІотІаннйс а венна, «салам» деннача говра баьречо. Цун салам юха а дерзадь, баьри тІехьаьнначул тІехьагІа Хьусена дІахо йир ший уйла. «Вешта, мелча а бап из-м башха боккха болх, цу аз деннача дешна духьа-м. Иттех тІа дІахо ваьлча, мала йиш хилча, цига мелча фуд...? Мах боацаш а хилча?».

Ши бутт гаргга ха яр, цу юрта меттел, ГІалгІай мехка а Хьусена къаракъ ца мола. Тайпан тІарча боккхийча нах ца а воллаш къаракъ дита вар из. Цхьабакъда, ше из дутача хана цхьа маькарло яьяр цо, къоамой са а ца кхуйташ: диззача цхьан шера ГІалгІай мехка къаракъ а кхьдола корта бохабу малар а маргдац аз, аьнна, яр Хьусена яь чІоагІо. Ший дош дохаданза вар из. Цхьабакъда, доагІ-доагІача дийнахь шийна мамогга къаракъ-м мелар.

«Айя, — аьнна хетахургда шоана, — доагІ-доагІача дийнахь а да белггала гучадар мара я тхоасар из водача фусама а из раьза йоацилга. ший йиш яларе по из вохийтаргвоацилга.

ХЬУСЕН дІавахар. Геттара доккхача гІулакха водаш санна. Бексолтар бахача оагІорахьа бухьбилла ше дІавоадаш юха ший уйлаш йора Хьусена. «Нагахьа санна алла я билла а молдалара Іа, аьнна, чІоагІа цига тІегІортадойя, тІаккха-м ца мелча варгвац... Наьха юхь ца яр геттара во лаьрхІа ма дий. Къонахаша дехар дича-м кхьметтел яхьа а буташ хиниб»...

Хьусена еш йола ерригга уйлаш къаракъ маларгахьа гІатувжаш яр. Цига хургдар шийна віалла фуд ца ховшешхьа а, къаракъ моладе. аьнна, шийга кхайкха хилар тоадеш вар из. Вешта цу тІехь Хьусен дукха гІалат а хиннацар...

Бексолтар наІарга дІакхьчар Хьусен. ЛаьрххІа хьежаш лаьттача санна, сихха духьал вера цунна фусам-да. Геттара безамо моаршал а хаьтта, чуваьккхар. Могаш - маьрша хилар а, дахарденар а дийца даьлча, чура аракхайкар Бексолта:

ОСМИЕВ Хьамзат

ХЬУСЕНА ДОШ

ДУВЦАР

— Дувцал тхона, Хоасбот, дувцал тхона! — тІабийрзар вожаш.

— Тахнара яр санна, хоза этта яхкан сайре яр, — дІадоладир Хоасбота ший къамаьл. Ара а яьнна, тхоай коа-наІарга доаллача гІанда тІа Іохайна вагІар со, доагІачунга - додачунга біарг а локкаш. Шаьхха кхайкаш хезар сона:

— Хьусен! Ва-а-а Хьусен!

Тхона дукха гаьна воацаш вахача Хьусена наІарга а вера, жІалех коа хьалчуваха ца лоархІавеш, гаьннара чуккайкаш латтар итт-цхьайтта шу дизина хила мегаш вола цхьа кІаьнк.

«Ер хьанна нйшавол кІанз?»— аьнна дагадехар сона.

Цхьа хІама деш волца саг цІаккха а мича хиншна наха хьалхенцка сай долаш.

Цхьан хана даьнна хиннача кІийгаша дакха, хьажкІа фийгаш миссел хІана деш, аьнна, доккхий кІоагарч доахкар Хьусена шерача бата тІа. Бокхха корта болаш, тенкача дегІера, ткъаь иттех шу даьнна хургдолаш саг вар из. Из духьала йоацача хана, «Бокхха корта бола Хьусен», аьла маре, кхьча бесса цІи яккхар цун.

ТІехьара а. кІаьнк кхайкаш а хеза, араваьлар фусам-да.

— Хьога сихха шойцига хьалхача аьнна Иналкхий Бексолта ваийтан со, — аьлар кІаьнка.

— Фуд цига, кІаьнк?

— Хаи сона-м!

Бексолта юрта магІара вар. Эзар ціа дагІа йокха юрт йилача Чабакхла-наькъешн юкъера. «Тар-тарамаш віашкахьеж» хоахета аьхадаш вай дахьша, аьнна, дага дера сона. Хамна а. делара оамала а. кад тохаш хилара а віаши тара бар Хьусени Бексолтеи, цхьабакъда, цхьан хІаманна Бексолта тІех вар: из тийшача балхах виззз йоллар. хІаьта Хьусен дукха хІамаш цунах во доахе а, духьаладараш мара ца ховш, нахаца дог цхьалха долаш вар.

Бексолта-м цу чиналехь а шоазз СибарегІа хийнавар, шозза а — къоал бахьине. ХьалхагІа а шоллагІа а ше бихьача цу иньаьх шийна хьехам нйщабанар цо: цхьаннаьча балха вацар, наьха хІамаех кулгаш деттилгва дитадацар. юхедексар довш мо, къаракъ мелар...

— Мегаьд. Укх сахьате хьалвоагІа. ала, — аьнна, кІаьнк дІа а вахийта. пул тІехьагІа уйлаш е эттар Хьусен. «Санна кхайкартеш из сога? Фу дагадехадола цунна? ХьалхагІа къаракъ молла дахь даьтта хьекха нахьара маьча санна, саг кІаьд а вийя. тІаккха моллагІа кІама а шийна хьалха ца къаракъ мелаш хьача, миштта доладер, аз Іа, цун доли?»

Цу тайпара хаттар шоана хьалхашка оттар віалла бехке а дац. Хетаргдолаш да из-м. Цхьабакъда, аз шоаш хІана цунах піаккхетадича ховрда шоана къоамонна шийга къаракъ дутийтача хана Хьусена малагІа маьнарло яьхиннар.

Хоаш ма хиллара, со ваьхача юрта оагІув а хьекхаш, юхе гІолла тІехдува ГІалми. Кхьметтел цхьоалагІча классерча дешархочо, а наргІатта кхера дехьа а бохийтаргболаш готтига хий ма дий из. Дукха къахьега а ца делаш, хаче гІонаш хьал а хьекха цу хил техьа ваьлча ГІалгІай мехкара дІа а ваьле. ХІирий мехка чул саг. ХІаьта Хьусена къонокошта ясина дош ГІалгІай мехка къаракъ маргдац, аьнна, мара мича дар. ХІиршкахьа из мий хьаштдар де мукъа вар.

Иштта ГІалмел дехьа а ваьле хилара чаьвьра боккхаш мо, кисара къаракъа шуша хьал а яьккхе, юртагахьа юхь йолаш берда йисте Іо а хайя. Ше цу шиа берте массеза хьо, кад тенъабеча мепехьа хош а оалаш. ваьлаца къаракъ молар. Цул тІехьагІа ГІалмел юха сехьа а ваьле, шин-шийна къамаьлаш а деш шун тІа воалар Хьусен. Цудухьа. піазвоалаш къаракъ мелча а, ца дохаш меттахьа дусар ГІалгІай мехка маргдац. аьнна, цо къоаношта тайпан наха денна дош.

...Бексолтарцига ваха а ца валха а ши дага волаш цхьа ха а яьккха, тІеххьара а гІолга товдир Хьусена. Ше из соцам баь ваьлча ковнагахьа юха а вийрза, цІагІа чукхайкар:

— Сесаг, хьадал шигара са тІеххар!

Дукха ца говш бе тІеккар а доаллаш ІотІиера сесаг Калимат.

— Фу ду Іа? Мича вода хьо?— хьаттар цо. маьрага тІеккар дІа а кховдадеш.

— Со-м кхайхача вода, Иналкхий Бексолтарцига.

Калимата-м віалла цо цо ала а хоара хІана из мича воде — отар кІала йоаллача цунна шийна аІахезадар наІарга венача кІаьнка даь къамаьл. Цо даь хаттар-м ништа моллагІа аьнна а цаІ алар духьа дІадиь дар.

— Наьра водац хьо цикадар дахьарглолча фусама-м, — аьлар цо. мелла юхакъовла хьежача а кхы сатоха ца а мега.

— Сацийта хІана! Хьайна тІадоацар ма лушаІ— къамаьл кхы дІаьх ца дайташ. соцайир маро сесаг.

Мара духьала кхы пхьаккхадош аланлар Калимата. цхьабакъда белгаль дайх ма моадедоацаш дІаялаьдар. Я ма кхы деттар хьона гІадол тІа?...

— ХІаьй, мича яхар хьо?! Жи сихха дуача хІамангга хьажалахь! ХІаьта хІаьнарчоа цхьа бахьан кхалла хІама а ялахь: тух, хох, кІолд, — сесагага ше из къамаьл дешнехьа а, гІетта дІатІа а веденшехьа а, гІетта дІатІа а веденшехьа а, яьшка тІехьашкара хьаийца истола тІа яьккхар цо къаракъа литр.

— Айя, хІана фу леладу Іа, ва Бексолта? — аьлар Хьусена шийна ца лоаш мо. — Со-м къаракъ молаш мичав...

— Хьо вахалва, массаненца эр мелаш-м со а ма вац хьона. Хьо а кхы а мо, сайна безача нахаца мара аз а малац.

Кхалла хІама хьакхьчар. Шин пела чу къаракъ Іодеттар. Цхьа пала тоІІадь бе а делле, юха а йист хилар Бексолта:

— ВоллахІи даьра. Хьусен, нимис ваьча вешал баьхха махетан сона хьо. Хьаэцал хьай пела. Наха лоар-тоар ма хилда хьох.

Пелай зов даьлар. ДІамелар. Деттар цІаьхха а, кхы цІаьхха а. ЧІоагІа догІа делхача хана тхов тІара хий ухаргдолаш цІен ойынашка сехача яьшка турбаех уха хІа кІажараш біарга ца гуш мичад цо. Уж кІажараш мо нарра ца хилдаш. доладелар шин къонахчун хабараш, доккхалаш, хестораш. Уж къамаьлаш дикъденначи ханна, цунна фу хеталу хьажа йоаллаш но. Хьусена кІирвенна біара а хьежа йистхилар Бексолта:

— МоллагІа а пайда баргбола хІама сайна нийседелча хьо легавох сона. Хьусен. Хьона а сона а дикка пайда а хургболаш, хьога етта ду а лургдолаш цхьа хІамаш... — КІезигга сабар а даь детта латта ший пела хьанйца. цигара цхьа хІама лаха воаллаш мо. цу чурча къаракъа біарахьежаш а ваьгІа. дІалийцар Бексолта ше Хьусенага хІана кхайкхав...

Хьусенен Бексолтан молаш багІаш мел ха яьккхар але хала да. цхьабакъда, мелла бартала ерзайнча а литра чура ІобожашгІадам-м бадар уж гІайттача хана. ТІеххьара а, дикка бийса яхача хана, фусам-да улув а волаш. чуваха аравальлар Хьусен, сайнаха «чоапилг кІалтІанийна» оалача бовраме дІаккхаьча а волаш.

Ше моладаь къаракъ зехьа дайналга кхета а даь, фусам-да юхакъаьстар. Іовожа воаллаш санна, коташ човл а дувлаш, аіахьа а терхаш, юкъ-юкъе юха а соцаш водар Хьусен. ТІеххьара а, новкъа багІача віанара біоагІанна тІавахар из. Саг воллаш мо, біоагІа мархІа а белла дІаэттар. Новкъост хьалхожане, цун теркам тІаоза мо, кулг а детташ, віанара біоагІаца къамаьл доладир Хьусена.

— Іа фу ях: фу хийтар хьона, хьай дакьсара, Бексолта даьча къамаьлах? АшхІаду, со лема, суламе пахнийта ма воалар из... ший хиннадлларе... Юхьа кІаьди ма со, «вк» алар мари, доагІар дІаллзар...вошнийна вирага...

ТІаккха, ше мелбалийтача из бадар кхераш мо, аьрда кулгана біоагІа чІоагІагІа легІала а тоІабаь, аьтта кулг мукъа а даьккхе ший корта чоажа піолг а оттабаь, велавелар Хьусен:

— Укх чу хІама дац моттиг вар из. ВоллахІи вар... «Ваше тховсара кхьхо ваш хьона», тун. «Волле, жа доаладе вайна», (Бексолта дешаш футтардора Хьусена). — Сога доала а дайта, ма доаде... дулх дац воалар... Йошийна вар!... Иштта дика къонах вале. дІаавахийта ше... Іа фу ях, вошнаг?... — шийна кулгаца мархІа тоІабир біоагІа.

Карара біоагІа дІа а хийна, тхьовра санна, ногаш човл а дувлаш, гора-ваха а гІерташ, цІенгахьа волавелар Хьусен. Хана кхаьча а, атта кхаьча а чукхаьчар из.

Цу кеппара мар чуваьлча, гІеттанзар Калимат. Ше сомайоллашехьа а, къаракъо біогора ваьккхача маьраца къамаьл дІаьх ца дар духьа, тхьайсича санна уллар из.

Баьдеча гІолла кишка тІа латтача яьна тІавахар Хьусен, цунна шийна дита пхьер а лаьрхІа. Кхьзем а ца бовккхаш, кодалг хьа а ийца, цкъа а, шозза а, пхозза а кхаьллар цо, боккха боккха къург а беш. ТІеххьара а тувкарех хинна буркаг бага хьокхайнча тепиэзе а эаьнна, цІоагІа тохар сесагага:

— Мичай хьо, дала йоаргІ? Фуй хьа укх яь чу?

— ЖІалена деш ду ма бешй ие? ЖІале деш да-кх!...

Сесагага чиппара Іемадаш а из дог а корчадь аравийккхар Хьусен. Боврхаша бу йолчахьа дІаюстара а ваьнна, Іеттаде хайра. Раьза хинна мотт а боахаш, цІог а лестадеш, біараеш а доагаш цунна гонахьа хьувзар Боврхаш яха цар пхьу. Іеттадаь тІеххьара а, ше вагІача дІахаьрцар Хьусен. Минут ялалехьа яхар доладир цо.

Иштта бартал а хикйтга, кІаьдача метта санна, жІале буча юкъе лаьтта тхьайса уллаш ший мари хьеияха пун Іеттор а дийа тхьалхашкахьа шн тІоа дІа а дахийта. цар тІа корта а билла, чим боккха доаллаш санна ший батах мотт а хьекхаш, цунна уллув улла Боврхаши дайра Калимата сатоссиш араьвьча. ЖІалеца оагІув а болаш из Іовужаваьр къаракъ дар. Иштта хул шоашачаккхдаьвар Хоасбота къамаьл.

Редактор **М. К. ЛЬЯНОВ.**

ДЕШАРХОЙ ВЫСТАВКА

Самардийнахь грозненски № 12 ПТУ хьайийлар республика профтехобразование училищай дешархой технически творчества выставка. Из хьеллаш къамаьл дир КПСС Нохч-ГІалгІай обкома шоллагІча секретара Р. В. Валаева.

Йоккхен тайп-тайнарех а дешархоша кийчъаь экспозици. ХІара училища выставкана къоастаьь шн-ший отдел я, хІаьта экспонаташ наха дІайовзийта экскурсоводаш а дешархой шоаш ба.

Шоаш хьаь экспонат хьахьохх № 28 йолча ГПТУ дешархоша. Цар кийчдаьд мастера балха лаьрхІа истол. Из дешара кабинете лоаттаду училище. ГІанда тІа нагІача мастера кнопка тІа пІелгтоІабе мара безац. тІаккха истолагІа йоалла экран класса гургІоллаш автоматически хьалъургІолда. ШоллагІа кнопка ІотІаоІайича лаьрхха йолча кезгийн оптически линзайн система экрана тІа хьахьохх эшаш йола инструмент, диафильм. Цу установка мастера гІо ду гойтара пособех дукхагІа пайда эцз.

Біарг тІаотташ яр № 7 йолча ГПТУ экспонат. Цар гойтар центральни высоковольтни стаще электромакет. Макета духьа токаца болх беш яр кхы а ше экспонат: В. И. Ленина ГОЭЛРО план кхоачашъяь хилар хьахьокха карта, механически завода макет.

Иштта белгальккха магаргІолаш а кхы а массеха экспонат. Царна юкъе ла № 8 йолча ГПТУ дешархоша хьадь листах дола болат теда электрически кІод. № 13 йолча ГПТУ дешархочо Висатов Русланна къ башенни крана электрически макет а.

Яйтача промышленности балхлой кийчбеча училищаша а лаьцар выставке даьъа, Шоай излелеш гойтар №№ 8, 12, 15. йолча училищай кулинараша, кондитерашна. ХІаьта № 26 йолча технически училища мехкараша выставке гойтар шоаш хьадьча кхаллаьха а берий а аьхки дукхакеча барзкъий моделаш.

С. МУТАЛИЕВ.

СУРТА ТІА: № 15 йолча ГПТУ дешархой шоаш хьаь кІамаш хьахьохкаш ба.

ЛадувгІа, хьажа

РАДИО
14 март

6.00 — «Юрта Іуйре». (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.27 — «Сердало» газета обзор. 7.33 — Москва. 15.15 — Литературни передача «Николай Кузнецова воттагІа» яха очерк. (гІалгІай меттала). 15.35 — «Новкъост». Лакхерча классашка деша багІараша (эрсий меттала). 16.00 — «Кавказа Іуйре» яха радиожурнал. 17.00 — Москва. 17.15 — Баьчча хаь (10 шу дизара нетаю (гІалгІай меттала). 18.00 — «Вай индустриальни мохк» (нохчий меттала). 18.15 — Фашистски Германи эшаь 25 шу дизарга. «Салте массеза а салте ва» яха радиоочерк (гІалгІай меттала). 18.30 — Дальнела дола илеш (гІалгІай меттала). 19.00 — Москва.

РАДИО
15 март

7.10 — «Сенех эзду». «Грозненский рабочий» газета. 7.20 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.30 — Хоамаш. 7.40 — Москва. 8.15 — Передачий программа. 8.25— Шоаре дукхаесача ашарий концерт. 9.00 — Москва. 15.15 — «Тирха талгІеш» яха литературни передача (нохчий меттала). 15.35 — «Сатирически талгІе тІа» яха радиожурнал (эрсий меттала). 16.00 — Москва. 16.30 — Литературни Нохч-ГІалгІайче яха радиовыпуск (эрсий меттала). 17.00 — Концерт. 17.30 — «Вай индустриальни мохк» (гІалгІай меттала). 17.45 — Коталов 50 шу. «Хьанар дола революцеш» яха очерк. (гІалгІай меттала). 18.00 — «Къонаха» (гІалгІай меттала). 18.30 — «Илли эзаш боачарна дІала концерт. (нохчий меттала). 19.00 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
14 март

12.50 — Передачий программа. 13.00 — Киноплакатахой клуб. 14.00 — Дуненна хоккейн чемпионат. Финлянди — СССР. Стокгольмера передача. (ЦТ). 16.15 — Ловцал фильмаш. 16.35 — «Хаьнъа дог чу а Ленина цІи». Литературни композици. 17.55 — Изобразительни искусствай эвлашка гІолла. 17.45 — Дунен халкъашта юкъера хьал. 18.00 — Айбіаь шера йоазонаш «1929-гІ шу». 18.55 — Музыкальни пауза. 19.00 — «Вадьки без масок». «Гаролд Хан — апостол ультра». Центральни телевидене передача. 19.30 — Д. Шостаковичо ворхІагІа симфони — хотданичача халкъашта йола гимн. 20.00 — Шоана, берашна. 20.20 — Художественни фильм «Питеро с неба». 21.50—Передачий программа. 21.55 — Фильм-концерт. «Оаз еха гитараш». 22.20 — Ваьхдолчох дахккача фильма киноаза.

ТЕЛЕВИДЕНИ
15 март

12.00 — Передачий программа. 12.05 — Берашта художественни фильм «Анютина некъ». 13.55 — «Бертахйна берааш». 13.55— Музыкальни пауза. 14.00 — Дунен хоккейн чемпионат. СССР—ГДР. Стокгольмера передача. (ЦТ). 16.15 — Грузински ССР Министрий Совета Председатель Г. Д. Джавахишвили къамаьл. (ЦТ). 16.30 — «Коталовий наьрга тІа». Тбилисера передача. (ЦТ). 17.30 — Юртарча клубе. (нохчий меттала). 19.00 — Шоана, берашна. 20.00 — Передачий программа. 20.05 — Телеспектакль «Порт-Артур».

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-90; редактора зам. — 3-30-11; бахьтехкама секретара — 3-34-38: партийни вахаран, культурни, промышленностен отдели — 3-42-30: Юрта боахамий накъмойи отделий— 3-42-29.

«Грозненский рабочий» издательство типографи. Революционни проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-90; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-29.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05050. Заказ № 1020.